

AUTOREFERAT
przedstawiający opis kariery zawodowej, dorobku
oraz osiągnięć w pracy naukowo-badawczej

DR TOMASZ JEDYNAK

KRAKÓW 2022

Spis treści

1. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe	2
2. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych	2
3. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.....	3
3.1. Główne osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład autora w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse	3
3.1.1. Tytuł osiągnięcia	3
3.1.2. Uzasadnienie podjęcia tematu badawczego	3
3.1.3. Wcześniejsze badania w obszarze podjętego problemu badawczego	5
3.1.4. Cele i hipotezy badawcze	7
3.1.5. Metody badawcze.....	9
3.1.6. Omówienie struktury i treści monografii.....	11
3.1.7. Uzyskane wyniki oraz możliwość ich wykorzystania	13
3.1.8. Wkład w dyscyplinę ekonomia i finanse	18
3.2. Pozostałe osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład autora w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse	20
3.2.1. Syntetyczna charakterystyka dorobku naukowego.....	20
3.2.2. Obszary prowadzonych badań.....	23
4. Informacja o istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej	39
4.1. Staże naukowe i wizyty studyjne w innych ośrodkach naukowych	39
4.2. Projekty badawcze realizowane poza macierzystym ośrodkiem naukowym	40
4.3. Organizacja konferencji i seminariów międzynarodowych	41
4.4. Udział w konferencjach międzynarodowych	42
4.5. Inna aktywność naukowa realizowana poza miejscem zatrudnienia.....	42
5. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę	43
5.1. Działalność w obszarze kształcenia i dydaktyki	43
5.2. Działalność organizacyjna.....	46
5.3. Popularyzacja nauki i współpraca z otoczeniem gospodarczym.....	47
6. Literatura cytowana.....	49

1. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

07.2015	Dyplom doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Wydział Finansów Tytuł rozprawy: <i>Efektywność i ryzyko funduszy inwestycji społecznie odpowiedzialnych</i> Promotor: dr hab. Teresa Czerwińska, prof. UW Rozprawa obroniona z wyróżnieniem. Otrzymała Główną Nagrodę w konkursie na najlepszą pracę doktorską o Nagrodę Prezesa Zarządu GPW w Warszawie SA w 2016 r.
03.2015	Dyplom ukończenia Studium Doskonalenia Pedagogicznego dla nauczycieli akademickich Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Studium doskonalenia dydaktyki akademickiej
06.2011	Dyplom ukończenia studiów podyplomowych „Zarządzanie projektem badawczym i komercjalizacja wyników badań” Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Wydział Zarządzania
05.2011	Dyplom Certified Project Management Associate IPMA Level D® IPMA Polska
12.2009	Dyplom magistra ekonomii Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Wydział Finansów Tytuł pracy: <i>Rating jako uproszczona metoda oceny ryzyka udzielania gwarancji ubezpieczeniowych</i> Promotor: prof. dr hab. Wanda Sułkowska
04.2009	Licencja Maklera Papierów Wartościowych z uprawnieniami do czynności doradztwa inwestycyjnego Komisja Nadzoru Finansowego
07.2007	Certyfikat LCCI potwierdzający znajomość języka angielskiego na poziomie B2/C1 London Chamber of Commerce and Industry

2. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

od 10.2015 do nadal	Adiunkt Katedra Zarządzania Ryzykiem i Ubezpieczeń Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa ¹ Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
od 03.2010 do 09.2015	Asystent Katedra Zarządzania Ryzykiem i Ubezpieczeń ² Wydział Finansów Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

¹ Kolegium powstało 1.10.2019 r. w wyniku przekształceń organizacyjnych w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. Wcześniej właściwą jednostką organizacyjną był Wydział Finansów i Prawa, który do 30.09.2016 nosił nazwę Wydziału Finansów.

² 1.07.2013 nastąpiła zmiana nazwy jednostki (wcześniej: Katedry Ubezpieczeń).

3. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

3.1. Główne osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład autora w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse

3.1.1. Tytuł osiągnięcia

Tytuł osiągnięcia naukowego	Behawioralne uwarunkowania decyzji o przejściu na emeryturę
Opis bibliograficzny osiągnięcia naukowego	T. Jedynak, <i>Behawioralne uwarunkowania decyzji o przejściu na emeryturę</i> , Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2022, ss. 312, ISBN 978-83-8235-849-0.
Recenzenci wydawniczy	dr hab. inż. Edyta Marcinkiewicz (Politechnika Łódzka) dr hab. Joanna Rutecka-Góra, prof. SGH (Szkoła Główna Handlowa w Warszawie)

3.1.2. Uzasadnienie podjęcia tematu badawczego

Gdy się patrzy na bogactwo literatury podejmującej **problematykę zabezpieczenia emerytalnego**, łatwo zapomnieć, że emerytura jest stosunkowo nowym zjawiskiem – pierwsze powszechne systemy emerytalne powstały na przełomie wieków XIX i XX. Jeszcze później, bo dopiero w ostatnich dekadach minionego stulecia, zagadnienia emerytalne znalazły się w polu zainteresowań ekonomii. Wejście w życie problematyki emerytalnej do głównego nurtu badań ekonomii wiązało się z pierwszymi oznakami załamywania się dotychczasowego (repartycyjnego, niefinansowego) systemu finansowania emerytur; główną przyczyną owego załamania były postępujące zmiany demograficzne (Góra, 2003, p. 10). Początkowo zagadnienia emerytalne w ekonomii rozpatrywano w skali makro – z perspektywy skuteczności i efektywności państwa w zabezpieczeniu obywateli na starość. Współcześnie coraz częściej rozważa się je w perspektywie mikro; obejmuje ona postawy i zachowania pojedynczych osób wobec zabezpieczenia na okres starości (Olejnik, 2016, p. 15).

Przyjęcie perspektywy mikroekonomicznej w analizie zagadnień emerytalnych opiera się na koncepcji modelu cyklu życia (Modigliani and Brumberg, 1954; Friedman, 1957; Ando and Modigliani, 1963), która implikuje traktowanie system emerytalnego jako narzędzia alokacji (wygładzania) dochodu w trakcie życia jednostki (Barr and Diamond, 2014; Blake, 2006; Góra, 2003). W ujęciu tym pojawiają się trzy podstawowe elementy, determinujące uczestnictwo jednostki w systemie emerytalnym: (1) gromadzenie oszczędności (uprawnień emerytalnych) w okresie aktywności zawodowej, (2) wypłata tych oszczędności w okresie przebywania na emeryturze oraz (3) moment rozgraniczający oba te okresy, czyli wiek zakończenia aktywności zawodowej i przejścia na emeryturę. Z punktu widzenia jednostki wskazane elementy obejmują najważniejsze parametry systemu emerytalnego i jako takie stanowią kluczowe obszary **decyzji emerytalnych**. Decyzje te mogą być podejmowane zarówno przez państwo, jak i indywidualnie przez każdego uczestnika systemu emerytalnego (zakres decyzyjności jednostki jest przy tym ograniczony obowiązującymi regulacjami). Obserwując kierunki zmian zachodzące we

współczesnych systemach emerytalnych, można zauważyć, że państwo w coraz mniejszym stopniu narzuca określone rozwiązania i podejmuje decyzje emerytalne za obywateli (Chybalski, 2013, p. 755). W efekcie coraz ważniejsze i donioślejsze w skutkach stają się decyzje podejmowane przez uczestników systemu emerytalnego. Powoduje to, że fundamentalnego znaczenia nabierają zagadnienia związane z przebiegiem i uwarunkowaniami procesów decyzyjnych, które prowadzą jednostki do podejmowania określonych decyzji emerytalnych.

W centrum rozważań prezentowanych w przedkładanej do oceny monografii znajdują się **decyzje emerytalne dotyczące wyboru momentu przejścia na emeryturę**. W kontekście tych decyzji, poza rosnącym znaczeniem ich indywidualnego wymiaru, zwraca się uwagę na dwie dodatkowe kwestie. Po pierwsze, brak stosowania obowiązkowego wieku emerytalnego³ powoduje, że obecnie obserwuje się dużą rozpiętość wieku, w którym ludzie kończą aktywność zawodową. Jest to efekt tego, że dla wielu ludzi emerytura coraz częściej wiąże się z wyborem stylu i poziomu życia, nie zaś z przymusową zmianą (Jex and Grosch, 2012, p. 3). Po drugie, zachodzące przeobrażenia demograficzne powodują coraz większe obciążenie finansowe systemów emerytalnych oraz zwiększają zapotrzebowanie rynku pracy na starszych pracowników. Sprawia to, że pożądane staje się zachęcanie pracowników do wydłużania aktywności zawodowej i opóźniania przejścia na emeryturę. Obecnie dyskusji nie podlega więc kwestia czy dążyć do przesunięcia granicy aktywności zawodowej jednostek, ale *jak* to osiągnąć. Właściwe rozpoznanie czynników wpływających na decyzje o przejściu na emeryturę jest bowiem warunkiem opracowania skutecznych narzędzi w zakresie polityki emerytalnej i polityki rynku pracy, które będą prowadzić do tego celu.

Sformułowane wyżej spostrzeżenia skłoniły mnie do postawienia pytania leżącego u podstaw podjętego w rozprawie habilitacyjnej **problemu badawczego** – *co wpływa na indywidualne decyzje dotyczące wyboru momentu przejścia na emeryturę?* Literatura ekonomiczna podejmująca ten temat jest bogata i zdaje się dostarczać wyczerpującej odpowiedzi na tak postawione pytanie (jej szeroki przegląd przedstawiono w rozdziale drugim monografii). Niemniej należy odnotować, że dotychczasowe badania w obszarze uwarunkowań decyzji o przejściu na emeryturę czyniono głównie w ramach głównego (neoklasycznego) nurtu ekonomii; koncentrowały się one na czynnikach formułowanych na podstawie modeli przechodzenia na emeryturę opartych na paradygmacie racjonalnego człowieka (*homo oeconomicus*). Kwestionujące słuszność tego paradygmatu odkrycia ekonomii behawioralnej (zob. np. Camerer *et al.*, 2003) sugerują tymczasem, aby w kontekście podejmowania indywidualnych decyzji o przejściu na emeryturę, podobnie jak ma to miejsce na innych polach ekonomii i finansów, stawiać dalsze pytania. Pierwsze z nich dotyczy prawdziwości założeń neoklasycznych modeli emerytalnych (*czy ludzie faktycznie postępują racjonalnie podejmując decyzje o przejściu na emeryturę?*) Kolejne pytania obejmują kompletność neoklasycznych modeli podejmowania decyzji emerytalnych (*czy modele te uwzględniają wszystkie determinanty wpływające na decyzje emerytalne? Jeśli nie, to jakie czynniki są przez nie pomijane?*).

³ Obowiązkowy wiek emerytalny jest rozumiany jako granica wieku, po której przekroczeniu dana osoba jest zobowiązana do zaprzestania aktywności zawodowej i przejścia na emeryturę.

Przyjęcie roboczej tezy, zgodnie z którą jednostki podejmując decyzje o przejściu na emeryturę nie zachowują się racjonalnie, a modele neoklasyczne nie uwzględniają wszystkich czynników wpływających na te decyzje⁴ powoduje, że w kontekście przywołanego dorobku ekonomii behawioralnej pojawia się kolejne pytanie, o to, *jakie czynniki o charakterze behawioralnym wpływają na decyzje o przejściu na emeryturę?* Pytanie to w sposób naturalny pociąga za sobą kolejne, dotyczące tego, *jaki jest wpływ tych czynników na decyzje o przejściu na emeryturę?*

Tok rozumowania prowadzący do zadania postawionych w poprzednich akapitach pytań badawczych stanowił inspirację do zdefiniowania podstawowego **problemu badawczego** podnoszonego w monografii. Jego istotę wyraża jej tytuł – „Behawioralne uwarunkowania decyzji o przejściu na emeryturę”. Z metodycznego punktu widzenia, tak określony problem badawczy stanowi punkt wyjścia do sformułowania przedstawionych niżej celu głównego pracy, celów szczegółowych, a także hipotez badawczych.

3.1.3. Wcześniejsze badania w obszarze podjętego problemu badawczego

Duże znaczenie przypisywane systemom zabezpieczenia emerytalnego powoduje, że literatura dotycząca zagadnień ekonomii emerytalnej jest obszerna. Jej wyczerpujący przegląd zawierają dwa opracowania z prestiżowej serii podręczników oxfordzkich: *The Oxford Handbook of Pensions and Retirement Income* (Clark *et al.*, 2006) oraz *The Oxford Handbook of Retirement* (Wang, 2012). Ich lektura prowadzi do wniosku, że współczesne badania w obszarze ekonomii emerytalnej koncentrują się głównie na zagadnieniach związanych z: konsekwencjami jakie niesie starzenie się społeczeństw, funkcjonowaniem systemów emerytalnych w kontekście ich stabilności finansowej i adekwatności dochodowej, reformowaniem tych systemów, a także stymulowaniem dodatkowych oszczędności emerytalnych. Istotne pole badań obejmuje również kwestie związane z aktywnością zawodową osób starszych i przechodzeniem na emeryturę. Do tego ostatniego obszaru można zaklasyfikować wątek związany z podejmowaniem decyzji dotyczących wyboru momentu przejścia na emeryturę, w którym mieszczą się rozważania zawarte w omawianej monografii.

W ostatnich latach na polu ekonomii emerytalnej, podobnie jak w całej ekonomii, coraz większego znaczenia nabiera zapoczątkowane przez D. Kahnemna i A. Tverskiego (1979, 1984; 1974) oraz rozwinięte m.in. przez R. Thaler (1980; 1985) podejście behawioralne. Jak dotąd, w ekonomii emerytalnej podejście behawioralne koncentrowało się przede wszystkim na obszarze gromadzenia dodatkowych oszczędności emerytalnych oraz – w znacznie mniejszym stopniu – na wypłatach tych oszczędności (Mitchell and Utkus, 2004). Liczne badania prowadzone na ten temat pokazują, że na decyzje oszczędnościowe przyszłych emerytów istotny wpływ mają takie uwarunkowania behawioralne, jak: zmiana architektury wyboru poprzez wprowadzenie mechanizmu automatycznego zapisu (Choi *et al.*, 2001, 2004; Madrian and Shea, 2001), automatyczna eskalacja składki (Thaler and Benartzi, 2004), a także uproszczenie procesu wyboru inwestycji poprzez zmniejszenie liczby dostępnych opcji oraz wprowadzenie opcji domyślnych (Beshears *et al.*, 2013; Choi *et al.*, 2009; Huberman *et al.*, 2004; Madrian and Shea, 2001).

⁴ W prezentowanej dalej metodyce badań tak sformułowana teza robocza przyjmuje postać tezy T.3.

Kwestii behawioralnych uwarunkowań decyzji dotyczących przejścia na emeryturę w piśmiennictwie jak dotąd poświęcono niewiele miejsca. Do nielicznych opracowań teoretyczno-koncepcyjnych podejmujących ten wątek należą prace M. Knoll (2011) oraz F. Erpa, N. Vermeera i D. van Vuurena (2014). Od strony empirycznej problematykę tę rozpatrywali m.in. J. Liebman i E. Lutmer (2012, 2015); L. Behaghel i D. Blau (2012); J. Brown, A. Kapteyn i O.S. Mitchell (2016); A. Hung, J. Luoto i A. Parker (2018); N. Vermeer, M. van Rooij i D. van Vuuren (2019), a także P. Hudomiet, A. Parker i S. Rohwedder (2018). Ogólne wnioski płynące z tych badań sugerują, że obok czynników uwzględnianych w klasycznych modelach emerytalnych istotny wpływ na decyzje dotyczące przejścia na emeryturę mogą mieć czynniki behawioralne. Wśród potencjalnych czynników tego typu wymienia się m.in. analizowane w przedstawianej monografii: wpływ sposobu przedstawienia problemu decyzyjnego, wpływ otoczenia społecznego, a także świadomość emerytalną, umiejętności kognitywne oraz cechy osobowości.

Badania prowadzone przez polskich autorów zajmujących się ekonomią emerytalną wpisują się w nakreślone wyżej dominujące obszary badań⁵. Konsekwencje starzenia się społeczeństwa dla wzrostu gospodarczego i systemu emerytalnego były rozważane m.in. w pracy Ł. Jurka (2012) oraz w monografii T. Bednarczyk z zespołem (2019). Problematykę funkcjonowania systemów emerytalnych podejmowali m.in.: F. Chybalski (2012a, 2016) – w zakresie skuteczności, efektywności oraz adekwatność dochodowej; L. Oręziak (2014) – w zakresie wdrażania obowiązkowych, finansowanych kapitałowo i prywatnie zarządzanych części system emerytalnego; J. Rutecka (2012) – w zakresie redystrybucji dochodowej; J. Ratajczak (2019) – w zakresie równości kobiet i mężczyzn; a także D. Walczak (2019) – w zakresie przywilejów w zabezpieczeniu na starość. Reformy emerytalne w krajach europejskich, w tym w Polsce analizowali M. Żukowski (2006) i M. Szczepański (2006). W ramach analizy dodatkowych form zabezpieczenia emerytalnego, pracowniczym programom emerytalnym poświęcone są prace M. Szczepańskiego (2010) i J. Petelczyc (2016). Indywidualne formy zabezpieczenia emerytalnego badała J. Rutecka z zespołem (2020). Z kolei E. Marcinkiewicz (2018) analizowała uwarunkowania rozwoju różnych form dodatkowego zabezpieczania emerytalnego. Z perspektywy uczestników systemu emerytalnego oszczędzanie na starość badała natomiast I. Olejnik (2016). Alternatywne formy zabezpieczenia emerytalnego były z kolei przedmiotem prac P. Kowalczyk-Rólczyńskiej (2018) i M. Cyconia (2019).

Spośród prac monograficznych polskich autorów najbliższa tematycznie problemowi podnoszonemu w mojej rozprawie habilitacyjnej jest praca F. Chybalskiego (2018), w której autor na podstawie międzynarodowego studium porównawczego analizował ekonomiczne uwarunkowania efektywnego wieku emerytalnego oraz aktywności zawodowej osób w wieku okołoemerytalnym. W pracy tej omówiony został wątek uwarunkowań decyzji o przejściu na emeryturę, jednak – jak odnotowuje sam autor – zagadnienia z obszaru ekonomii behawioralnej wykraczają poza jej perspektywę badawczą. Podobne podejście – ograniczone do analizy czynników bazujących na podejściu neoklasycznym – prezentowane jest również w innych (niemonograficznych) opracowaniach

⁵ Wobec mnogości prac z zakresu ekonomii emerytalnej, w prezentowanym tutaj skróconym przeglądzie wymieniono jedynie wybrane opracowania monograficzne opublikowane po 2000 r.

polskich autorów. W obszarze teoretycznym rozważania o decyzjach emerytalnych w piśmiennictwie krajowym prowadził głównie F. Chybalski (2013). Autor ten podejmował również wątek racjonalności decyzji (Chybalski, 2012b). G. Kula (2007) dokonał przeglądu literatury badającej determinanty decyzji o przejściu na emeryturę w świetle ekonomii neoklasycznej. Problem indywidualnych decyzji emerytalnych od strony teoretycznej był również poruszany przez M. Górę (2008). Do opracowań empirycznych podejmujących kwestię uwarunkowań decyzji emerytalnych należą z kolei prace: A. Ruzik (2008), G. Kuli i A. Ruzik-Sierdzińskiej (2011), A. Richert-Kaźmierskiej (2015), W. Łuczki i L. Jabłońskiej-Porzuczek (2015), F. Chybalskiego (2017), A. Ruzik-Sierdzińskiej (2018), M. Jagodzińskiej (2019), T. Jedynaka (2019a) oraz M. Solarz (2019).

Behawioralne uwarunkowania decyzji emerytalnych w pracach polskich badaczy, podobnie jak w piśmiennictwie światowym, analizowane były głównie w kontekście stymulowania gromadzenia dodatkowych oszczędności emerytalnych (Pieńkowska-Kamieniecka, 2017, 2019; Sieczkowski, 2017; Swacha-Lech, 2012; Szczepański, 2017a, 2017b). W związku z wprowadzeniem pracowniczych planów kapitałowych wykorzystujących niektóre elementy dorobku ekonomii behawioralnej kwestia ta nabrała w kontekście krajowym szczególnego znaczenia (Baszczak, 2020; Jedynak, 2019b, 2019c). W badaniach krajowych, poza mającym przyczynkowy charakter artykułami A. Ruzik-Sierdzińskiej (2019) oraz autora (Jedynak, 2019d), a także opracowaniem S. Bucholtz i J. Ruteckiej-Góry (2021), problematyka behawioralnych uwarunkowań decyzji o przejściu na emeryturę, była jak do tej pory nieobecna. W moim zamierzeniu monografia przedstawiana jako główne osiągnięcie naukowe ma na celu uzupełnienie zidentyfikowanej luki poznawczej. Według mojej wiedzy przedstawiana pozycja stanowi pierwsze w Polsce, kompleksowe, monograficzne ujęcie problematyki behawioralnych uwarunkowań decyzji o przejściu na emeryturę

3.1.4. Cele i hipotezy badawcze

Celem wypełnienia zidentyfikowanej luki poznawczej podjąłem badania, których rezultaty zawiera monografia stanowiąca moje główne osiągnięcie naukowe. Mając na uwadze nakreślony problem badawczy, a także odnosząc się do dotychczasowego stanu wiedzy, za **główny cel badań** przyjąłem identyfikację behawioralnych determinant decyzji o przejściu na emeryturę oraz ocenę ich wpływu na te decyzje. Tak określony cel główny zdekomponowałem na służące jego realizacji **cele szczegółowe**:

- C1. Systematyka pojęć dotyczących zabezpieczenia emerytalnego.
- C2. Konceptualizacja pojęcia indywidualnych decyzji o przejściu na emeryturę oraz zdiagnozowanie przebiegu i charakterystyka okoliczności podejmowania tych decyzji.
- C3. Przedstawienie neoklasycznych modeli podejmowania decyzji emerytalnych oraz prezentacja i systematyzacja wyników badań obejmujących wpływ uwzględnianych w tych modelach czynników na decyzje dotyczące przechodzenia na emeryturę.
- C4. Dokonanie przeglądu i syntezy dotychczasowej wiedzy dotyczącej odstępstw od racjonalności decyzji dotyczących przechodzenia na emeryturę.

- C5. Omówienie wkładu psychologii do nauki ekonomii i przedstawienie najważniejszych elementów dorobku ekonomii behawioralnej mających potencjalny związek z podejmowaniem decyzji o przejściu na emeryturę.
- C6. Identyfikacja i systematyzacja czynników behawioralnych wpływających na decyzje o przejściu na emeryturę.
- C7. Ocena wpływu zidentyfikowanych czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę.

Dodatkowo sformułowałem również **cel aplikacyjny** pracy, jakim jest wskazanie potencjalnych obszarów wykorzystania rezultatów przeprowadzonych badań w polityce społeczno-gospodarczej.

W nawiązaniu do wskazanych celów oraz na podstawie przeprowadzonych studiów literaturowych wysunąłem trzy **tezy badawcze** (T.1., T.2., T.3.) oraz sformułowałem **główną hipotezę badawczą** (H.1.). Aby dokonać weryfikacji tej hipotezy, w części empirycznej pracy postawiłem sześć **hipotez pomocniczych** (H.1.1.-H.1.6.). Układ weryfikowanych hipotez badawczych wraz z ich odniesieniem do poszczególnych celów szczegółowych oraz wewnętrznej struktury pracy przedstawia zamieszczona niżej matryca logiczna pracy.

Część	Rozdział	Teza / hipoteza	Cel
Część systematyzująca i teorio-poznawcza	R1	T.1. Decyzje dotyczące wyboru momentu przejścia na emeryturę stanowią istotny obszar indywidualnych decyzji emerytalnych.	C1
			C2
	R2	T.2. Neoklasyczne modele emerytalne stanowią użyteczne narzędzie wyjaśniające indywidualne decyzje emerytalne, a uwzględniane w nich czynniki istotnie wpływają na decyzje o przejściu na emeryturę.	C3
	R3	T.3. Ze względu na ograniczoną racjonalność decyzji o przejściu na emeryturę, w ujęciu bazującym na ekonomii neoklasycznej nie są uwzględniane wszystkie czynniki wpływające na te decyzje.	C4
			C5
	R4	H.1. Na podejmowanie indywidualnych decyzji o przejściu na emeryturę wpływają czynniki behawioralne.	C6
Część empiryczna	R5 R6	H.1.1. Na decyzje dotyczące momentu przejścia na emeryturę wpływają opcje przedstawiane jako domyślne oraz efekt zakotwiczenia.	C7
		H.1.2. Na decyzje dotyczące momentu przejścia na emeryturę wpływa sposób przedstawienia problemu decyzyjnego dotyczącego wyboru wieku emerytalnego (efekt ramowania).	
		H.1.3. Na decyzje dotyczące momentu przejścia na emeryturę wpływają zmiany w wieku emerytalnym osób z otoczenia społecznego decydenta.	
		H.1.4. Istnieje związek między świadomością emerytalną a podejmowaniem decyzji dotyczących momentu przejścia na emeryturę.	
		H.1.5. Istnieje związek między umiejętnościami kognitywnymi a podejmowaniem decyzji dotyczących momentu przejścia na emeryturę.	
		H.1.6. Istnieje związek między cechami osobowości a podejmowaniem decyzji dotyczących momentu przejścia na emeryturę.	

Rysunek 1. Matryca logiczna pracy

Źródło: opracowanie własne.

3.1.5. Metody badawcze

W **warstwie teoretycznej** pracy zastosowałem metody badawcze, które są typowe dla opracowań osadzonych w obszarze nauk ekonomicznych. W oparciu o szeroką kwerendę bibliograficzną przeprowadziłem systematyczny przegląd piśmiennictwa, który obejmował zarówno pozycje z kanonu literatury przedmiotu, jak i wyniki najnowszych badań empirycznych. Następnie, na podstawie tego przeglądu, przeprowadziłem analizę teoretyczną, dokonałem konstruktywnej krytyki poglądów przedstawianych w wybranych pozycjach, a także podjąłem próbę syntezy zebranego materiału oraz przedstawiłem własne propozycje terminologiczne i typologiczne dotyczące poruszanej problematyki.

Podjęte przeze mnie rozważania teoriopoznawcze miały charakter interdyscyplinarny. Opierały się one głównie na literaturze z zakresu teorii oszczędzania i konsumpcji, ekonomii emerytalnej, ekonomii behawioralnej oraz psychologii ekonomicznej. Dla nadania im szerszego kontekstu sięgnąłem również do piśmiennictwa z innych obszarów, takich jak polityka społeczna i teoria decyzji. Podbudowę metodyczną dla prowadzonych badań empirycznych stanowiły publikacje z obszaru metodyki badań społecznych oraz literatura statystyczna i ekonometryczna. W książce została wykorzystana głównie aktualna literatura przedmiotu, w wielu miejscach musiałem jednak sięgnąć do fundamentalnych prac publikowanych jeszcze w latach 70. i 80. XX w. W obszarze prowadzonych badań największą aktywnością jak dotąd wykazywali się badacze amerykańscy oraz europejscy, stąd ich poglądy oraz wyniki ich badań zostały w książce omówione najszerzej.

Aby rozstrzygnąć podnoszony w pracy problem badawczy opracowałem autorską metodykę **badania empirycznych**, którą można przedstawić w formie podzielonej na trzy główne fazy, dziewięcioetapowej **procedury badawczej** (zob. Rysunek 2).

Szczegółowe omówienie poszczególnych etapów przedstawionej procedury badawczej zawarłem w rozdziale piątym monografii. Prezentując w tym miejscu metodykę badawczą w ujęciu syntetycznym należy zwrócić uwagę, że w ramach prowadzonych badań wykorzystałem autorskie narzędzie badawcze – kwestionariusz ankiety. Nie stanowił on przy tym jedynie prostego instrumentu służącego zbadaniu opinii i postaw respondentów, ale był rozbudowanym narzędziem mającym na celu przeprowadzenie badań eksperymentalnych. W kwestionariuszu, poza klasycznymi narzędziami zbierania danych, zastosowałem:

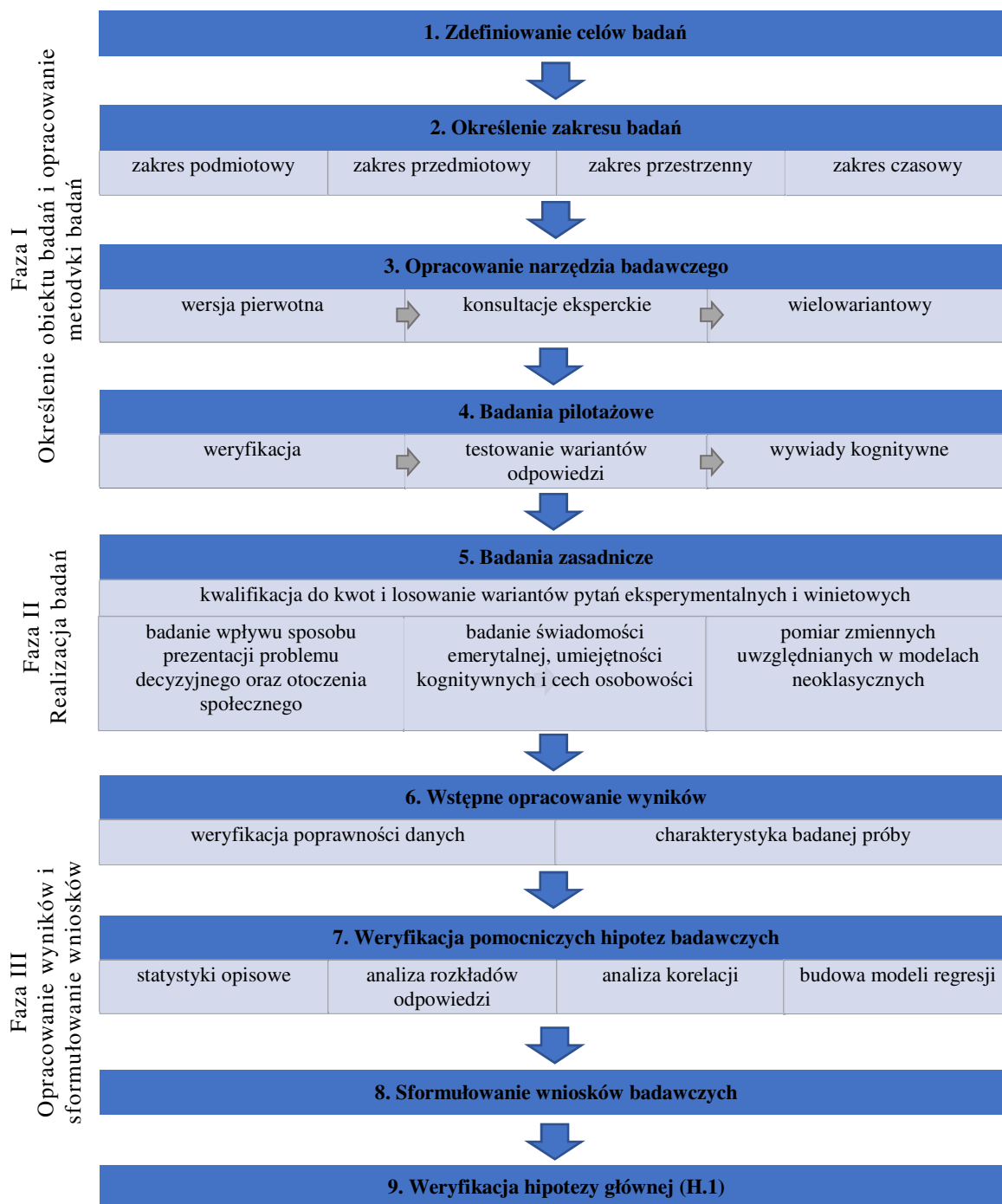
- metodę kontrolowanego eksperymentu, która umożliwiła analizę obszarów niedających się obserwować za pomocą klasycznych badań obserwacyjnych;
- technikę pytań winietowych (epizodów)⁶, która dała możliwość kontrolowanej manipulacji wybranymi zmiennymi uwzględnianymi w badaniu.

W ramach wskazanych technik badawczych poszczególnym badaniem zadawałem różne wersje tych samych pytań (o wyborze konkretnej wersji decydowało automatyczne losowanie). Interwencja na poziomie treści pytań miała na celu sprawdzenie w wyizolowanych warunkach, jaki wpływ na udzielane odpowiedzi ma modyfikowana zmienna niezależna z wyłączeniem wpływu pozostałych zmiennych.

⁶ Pytania winietowe (*vignette questions*) mają formę opowiadania o hipotetycznych postaciach przedstawionych w określonych okolicznościach, do sytuacji których badany ma się odnieść (Finch, 1987; Przeperski, 2018).

Ponadto w kwestionariuszu zastosowałem również uznane i powszechnie stosowane w piśmiennictwie narzędzia diagnostyczne (zestawy pytań) odnoszące się do pomiaru: poziomu świadomości emerytalnej („wielka trójka” pytań o kompetencje finansowe), poziomu umiejętności kognitywnych (test CRT) oraz cech osobowości w modelu „Wielkiej Piątki” (inwentarz TIPI).

Badanie empiryczne za pomocą omawianego kwestionariusza zostało przeprowadzone od 5 do 12 lutego 2021 r. wśród losowo dobranych uczestników panelu badawczego Reaktor Opinii stworzonego przez Instytut Badań Pollster. Ogółem w badaniu udział wzięło 1114 respondentów – niebędących na emeryturze uczestników powszechnego systemu emerytalnego w Polsce.

Rysunek 2. Schemat procedury badawczej (część empiryczna)

Źródło: opracowanie własne.

Zabrany materiał źródłowy stanowił podstawę do przeprowadzania badań ilościowych. W badaniach tych weryfikację sześciu hipotez pomocniczych (H.1.1.–H.1.6.) przeprowadziłem z wykorzystaniem narzędzi statystyki opisowej i wnioskowania statystycznego. Sprawdzając każdą z postawionych hipotez analizowałem strukturę odpowiedzi na wybrane pytania oraz analizowałem zależności pomiędzy odpowiedziami na różne pytania zawarte w kwestionariuszu badawczym. W ramach badań zastosowałem narzędzia statystyczne, takie jak: miary klasyczne i pozycyjne, analiza korelacji (liniowej Pearsona oraz rang Spearmana), a także analiza rozkładów odpowiedzi z wykorzystaniem nieparametrycznych testów U Manna-Whitneya oraz Kruskala-Wallisa. Ponadto zastosowałem również narzędzia modelowania statystycznego przy użyciu modeli wielorakiej regresji logistycznej.

3.1.6. Omówienie struktury i treści monografii

Struktura monografii odzwierciedla teoretyczno-empiryczny charakter prowadzonych badań. **Część systematyzująca i teoriopoznawcza** książki obejmuje cztery pierwsze rozdziały, które tworzą warstwę konceptualną badań. W rozdziałach tych przedstawiłem rezultaty badań systematyzujących oraz wyniki studiów teoriopoznawczych, które miejscami miały również charakter studiów teoriiwórczych. Na **część empiryczną** składają się dwa rozdziały książki. W rozdziałach tych szczegółowo omówiłem autorską metodykę badań empirycznych oraz zaprezentowałem wyniki badań własnych odnoszących się do wpływu wybranych czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę. Zgodnie z ujęciem zaprezentowanym w matrycy logicznej pracy (zob. Rysunek 1), poszczególne rozdziały korespondują z przyjętymi celami badawczymi oraz postawionymi tezami i hipotezami badawczymi.

Rozdział pierwszy zatytułowany „*Przejście na emeryturę jako obszar decyzji emerytalnych*” ma charakter wprowadzający i służy uporządkowaniu podstawowej terminologii związanej z tematyką pracy. W oparciu o klasyczne pozycje piśmiennictwa przedstawiłem w nim sposób rozumienia w książce terminów związanych z funkcjonowaniem systemu emerytalnego oraz scharakteryzowałem wiek emerytalny jako kategorię ściśle wiążącą się z przechodzeniem na emeryturę. W rozdziale zdefiniowałem również pojęcie decyzji emerytalnych oraz osadziłem je w kontekście normatywnej teorii decyzji. Nadto omówiłem podstawową typologię decyzji emerytalnych oraz wskazałem obszary indywidualnych decyzji emerytalnych ze szczególnym uwzględnieniem decyzji o przejściu na emeryturę. Rozdział podsumowuje rozważania dotyczące konceptualizacji i operacjonalizacji pojęcia przejścia na emeryturę na potrzeby badań prezentowanych w kolejnych rozdziałach.

W **rozdziale drugim** zatytułowanym „*Podejmowanie decyzji o przejściu na emeryturę w teorii ekonomii neoklasycznej*” zawarłem rozważania teoriopoznawcze dotyczące podejmowania decyzji emerytalnych w myśl paradygmatu ekonomii neoklasycznej. Odniosłem się przy tym przede wszystkim do teorii wyboru konsumenta oraz ekonomicznych teorii oszczędzania i konsumpcji. Na podstawie dokonanego przeglądu piśmiennictwa zaprezentowałem budowane na gruncie teoretycznym modele podejmowania decyzji emerytalnych oraz omówiłem płynące z nich implikacje. W zasadniczej części tego rozdziału podsumowałem przeprowadzony obszerny przegląd piśmiennictwa w zakresie badań

empirycznych nad determinantami decyzji o przejściu na emeryturę oraz usystematyzowałem katalog czynników wpływających na decyzje o przejściu na emeryturę. Czynniki te ująłem w postaci autorskiej klasyfikacji neoklasycznych determinant decyzji dotyczących przejścia na emeryturę, która uwzględnia pięć głównych kategorii: (1) aspekty finansowe i majątkowe, (2) obszar instytucjonalny i regulacyjny, (3) stan zdrowia, (4) uwarunkowania makro oraz (5) czynniki i preferencje indywidualne.

W **rozdziale trzecim** zatytułowanym „*Ograniczona racjonalność decyzji o przejściu na emeryturę i behawioralna ekonomia emerytalna*” zidentyfikowałem i omówiłem obserwowane w praktyce odstępstwa od pojmowanej normatywnie racjonalności decyzji emerytalnych. Następnie, w nawiązaniu do tych spostrzeżeń, scharakteryzowałem wybrane elementy ekonomii behawioralnej, które stanowią podbudowę formalno-teoretyczną dla wysuwanych w pracy przypuszczeń dotyczących wpływu wybranych czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę. Skoncentrowałem się przy tym w szczególności na zagadnieniach związanych z koncepcją ograniczonej racjonalności i behawioralnymi inklinacjami podejmowania decyzji, a także implikacjami, jakie dla decyzji emerytalnych ma przyjęcie teorii perspektywy oraz behawioralnej hipotezy cyklu życia.

Rozdziałowi czwartemu nadałem tytuł „*Decyzje o przejściu na emeryturę w ujęciu behawioralnym*”. Treści w nim zawarte służą identyfikacji behawioralnych determinant decyzji o przejściu na emeryturę. W pierwszej części rozdziału nakreśliłem autorską koncepcję behawioralnej ekonomii emerytalnej oraz wysunąłem propozycję schematu ideowego behawioralnych uwarunkowań decyzji o przejściu na emeryturę. W dalszej kolejności omówiłem na gruncie teoretycznym czynniki behawioralne wpływające na decyzje emerytalne w fazie akumulacji i w fazie konsumpcji oraz przedstawiłem wyniki badań empirycznych potwierdzających ich faktyczne oddziaływanie na te decyzje. Następnie, na podstawie wcześniejszych rozważań teoriopoznawczych oraz badań literaturowych, zidentyfikowałem i omówiłem istotę inklinacji behawioralnych, które mają potencjalny wpływ na decyzje dotyczące wyboru momentu przejścia na emeryturę. Do inklinacji tych zaliczyłem: (1) opcje domyślne i efekt zakotwiczenia; (2) efekt ramowania; (3) wpływ otoczenia społecznego; (4) dyskontowanie hiperboliczne; (5) złudzenie planowania; (6) prognozowanie afektywne.

W **rozdziale piątym** zatytułowanym „*Metodyka badań empirycznych*” skoncentrowałem się na przedstawieniu autorskiej metody badawczej zastosowanej do badania wpływu czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę. Najpierw nakreśliłem schemat procedury badawczej oraz wskazałem zakres przedmiotowy, podmiotowy, geograficzny i czasowy badań. Następnie, na podstawie rozważań prowadzonych we wcześniejszych rozdziałach sformułowałem pomocnicze hipotezy badawcze (H.1.1.-H.1.6.). Dalej szczegółowo przedstawiłem autorskie narzędzie badawcze jakim był kwestionariusz ankiety. W szczególności nakreśliłem pięcioetapowy proces jego budowy oraz omówiłem jego złożoną konstrukcję obejmującą pięć głównych sekcji. Następnie szczegółowo opisałem techniki badawcze wykorzystane do oceny wpływu wybranych inklinacji behawioralnych na decyzje dotyczące przejścia na emeryturę. Ponadto w rozdziale przedstawiłem proces doboru respondentów do próby oraz scharakteryzowałem próbę badawczą.

Rozdział szósty zatytułowany „*Empiryczna weryfikacja wpływu czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę*” obejmuje prezentację wyników badań własnych, w których oceniałem

wpływ wybranych czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę. Rozdział ten składa się z trzech zasadniczych części obejmujących odrębne analizy wpływu na decyzje o przejściu na emeryturę: (1) sposobu prezentacji problemu decyzyjnego; (2) otoczenia i norm społecznych; oraz (3) świadomości emerytalnej, umiejętności kognitywnych i cech osobowości. W poszczególnych częściach rozdziału, analizując rozkłady odpowiedzi udzielonych przez badane osoby oraz wykorzystując narzędzia statystyczno-ekonometryczne opierające się na analizie korelacji oraz analizie regresji, weryfikacji poddałem pomocnicze hipotezy badawcze (H.1.1.-H.1.6.). Omówienie najważniejszych wyników przeprowadzonych analiz zawarłem w kolejnym punkcie autoreferatu (zob. pkt. 3.1.7).

Monografię wieńczy **zakończenie**, w którym odnosząc się do celów oraz hipotez badawczych dokonałem podsumowania zrealizowanych badań. W tej części pracy sformułowałem najważniejsze wnioski płynące z przeprowadzonych analiz oraz przedstawiłem rozpoznane ograniczenia metodyczne przeprowadzonych badań, a także wskazałem potencjalne kierunki dalszych badań w zakresie behawioralnych uwarunkowań decyzji emerytalnych.

3.1.7. Uzyskane wyniki oraz możliwość ich wykorzystania

Jak dotąd, behawioralne aspekty decyzji dotyczących przechodzenia na emeryturę były relatywnie rzadko podejmowane w piśmiennictwie międzynarodowym i prawie nieobecne w publikacjach krajowych. Przeprowadzone przeze mnie w ramach rozprawy habilitacyjnej badania miały na celu uzupełnić zidentyfikowaną lukę poznawczą **w wymiarach teoretycznym, empirycznym i aplikacyjnym**. Zgodnie z przyjętą metodyką (zob. Rysunek 1 – matryca logiczna pracy), badania te realizowałem w toku udowodnienia prawdziwości postawionych tez badawczych (T.1., T.2., T.3.) oraz weryfikacji głównej hipotezy badawczej (H.1.), która została uzupełniona sześcioma hipotezami pomocniczymi (H.1.1-H.1.6.). Syntezę osiągniętych wyników w odniesieniu do wspomnianych tez oraz hipotez badawczych przedstawiam poniżej.

Wymiar teoretyczny

Argumenty dowodzące **prawdziwości tezy T.1.**, przedstawiłem w rozdziale pierwszym. W moim przekonaniu poczynione w tym rozdziale na podstawie przeglądu i krytycznej analizy piśmiennictwa spostrzeżenia dostarczają wystarczających przesłanek, aby uznać prawdziwość wysuniętej tezy. Z przedstawionych rozważań wynika, że przyjęcie dwufazowego modelu ryzyka starości (Szumlicz, 2005, pp. 242–243) implikuje uznanie momentu zakończenia aktywności zawodowej i przejścia na emeryturę jako kluczowego parametru determinującego uczestnictwo jednostki w systemie emerytalnym. W klasycznym ujęciu cezurę pomiędzy dwoma fazami ryzyka starości – fazą akumulacji i fazą konsumpcji stanowi bowiem wiek przejścia na emeryturę. Jednocześnie odnotowałem, że zachodzące przemiany w strukturze społeczeństwa oraz przeobrażenia na rynku pracy powodują, że tradycyjne pojęcie wieku emerytalnego jako ustawowej granicy, po przekroczeniu której jednostka w tym samym momencie kończy aktywność zawodową i rozpoczyna pobieranie świadczeń emerytalnych przestaje być aktualne. W efekcie w coraz większym stopniu można więc mówić o podmiotowej decyzyjności uczestników systemu emerytalnego w zakresie wyboru momentu przejścia na emeryturę.

W odniesieniu do tego ostatniego stwierdzenia zdefiniowałem pojęcie indywidualnych decyzji o przejściu na emeryturę oraz dokonałem diagnozy przebiegu i charakterystyki okoliczności ich podejmowania. Odnotowałem również, że od trafności tych decyzji w dużej mierze zależy skuteczność i efektywność zabezpieczenia przed ryzykiem starości. Poddając decyzje o przejściu na emeryturę pogłębionym analizom, zauważyłem również, że mają one złożony charakter, a przyszli emeryci już na wiele lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego rozważają różne aspekty związane z przechodzeniem na emeryturę. Ponadto odnotowałem, że zjawisko przechodzenia na emeryturę nie ma charakteru natychmiastowego i jednorazowego zdarzenia. Przeciwnie, stwierdziłem, że stanowi on długotrwały proces polegający na stopniowym zmniejszaniu zaangażowania w pracę i wycofywaniu się jednostki z aktywności zawodowej.

Uzasadnienie słuszności tezy T.2., zgodnie z którą neoklasyczne modele emerytalne stanowią użyteczne narzędzie wyjaśniające indywidualne decyzje emerytalne, a uwzględniane w nich czynniki istotnie wpływają na decyzje o przejściu na emeryturę przedstawiłem na podstawie badań literaturowych w rozdziale drugim. W oparciu o studia teoriopoznawcze osadziłem decyzje dotyczące przechodzenia na emeryturę na gruncie teorii neoklasycznych: teorii wyboru konsumenta oraz teorii oszczędzania i konsumpcji. Dalej przedstawiłem budowane na gruncie tych teorii modele podejmowania decyzji emerytalnych, które stanowiły formalną podstawę dla wielu badań empirycznych obejmujących identyfikację wpływu różnych czynników na decyzje o przejściu na emeryturę. W pracy dokonałem również systematycznego przeglądu wyników tego typu badań. Z przeglądu tego jednoznacznie wynika, że na decyzje uczestników systemu emerytalnego istotnie wpływają czynniki uwzględniane w przedstawionych wcześniej modelach emerytalnych.

Przedstawione w rozdziale trzecim studium piśmiennictwa, w tym dokonany przegląd wcześniejszych badań empirycznych dostarczyły **argumentów dowodzących słuszności tezy T.3.** Za prawdziwe uznałem stwierdzenie, mówiące że ze względu na ograniczoną racjonalność decyzji o przejściu na emeryturę, w ujęciu bazującym na ekonomii neoklasycznej nie są uwzględniane wszystkie czynniki wpływające na te decyzje. W toku przeprowadzonych badań dowiodłem, że w praktyce obserwuje się liczne odstępstwa od klasycznie pojmowanej racjonalności decyzji dotyczących przechodzenia na emeryturę. W szczególności doszedłem do wniosku, że jednostki wcale nie przechodzą na emeryturę w momencie określonym w modelach emerytalnych jako optymalny ani nie biorą pod uwagę maksymalizacji swojej oczekiwanej użyteczności życiowej. Zwróciłem także uwagę na udowodnione empirycznie przejawy ograniczonej racjonalności decyzji emerytalnych, takie jak: występowanie nietypowych wartości w empirycznych rozkładach częstości przechodzenia na emeryturę względem wieku, podejmowanie decyzji mimo braku znajomości przepisów emerytalnych, uleganie wpływowi sposobu sformułowania problemu decyzyjnego, opieranie decyzji dotyczących przechodzenia na emeryturę na opcjach domyślnych oraz bazowanie w indywidualnych decyzjach emerytalnych na zachowaniu otoczenia społecznego. W nawiązaniu do tych obserwacji nakreśliłem koncepcję ekonomii behawioralnej, która stanowi podwaliny dla przyjętego w pracy formalno-teoretycznego wyjaśnienia obserwowanych empirycznie odchyleń od racjonalności decyzji emerytalnych.

Wymiar empiryczny

Weryfikację głównej hipotezy badawczej (H.1.) przeprowadziłem na podstawie wyczerpujących studiów literaturowych przedstawionych w rozdziale czwartym oraz własne badania empiryczne omówione w rozdziale piątym i szóstym. Zarówno rezultaty dokonanego przeglądu oraz krytycznej analizy piśmiennictwa, jak i wyniki zrealizowanych badań empirycznych sugerują **pozytywną weryfikację postawionej hipotezy**.

W efekcie omówionych w rozdziale czwartym badań literaturowych przedstawiłem autorską koncepcję behawioralnej ekonomii emerytalnej obejmującej poza fazą akumulacji i fazą konsumpcji, również rozgraniczający je punkt – moment przejścia na emeryturę. Następnie, sięgając do dotychczasowego dorobku ekonomii behawioralnej nakreśliłem schemat ideowy behawioralnych uwarunkowań decyzji o przejściu na emeryturę, który stanowił podstawę dla pogłębionych analiz. Rezultatem tych analiz było w szczególności stwierdzenie, że wcześniejsze badania sugerują istnienie związku pomiędzy inklinacjami behawioralnymi, takimi jak opcje domyślne, zakotwiczenie, ramowanie oraz normy społeczne, a decyzjami dotyczącymi przechodzenia na emeryturę. Stwierdziłem również, że na decyzje te mogą wpływać: poziom świadomości emerytalnej, umiejętności kognitywne oraz cechy osobowości.

Na podstawie syntezy wyników analiz cząstkowych oraz stawianych w ich ramach wniosków stwierdziłem, że istnieją podstawy do uznania prawdziwości pięciu z sześciu postawionych pomocniczych hipotez badawczych. W świetle przeprowadzonych badań **za prawdziwe uznałem**:

- **Hipotezę H.1.1.**, zgodnie z którą na decyzje dotyczące momentu przejścia na emeryturę wpływają opcje domyślne oraz efekt zakotwiczenia na granicy ustawowego wieku emerytalnego. W toku prowadzonych rozważań odnotowałem jednak, że wyniki szczegółowych analiz dotyczących wpływu opcji domyślnych na planowany wiek emerytalny nie były jednoznaczne. Ostateczna pozytywna weryfikacja tej hipotezy opierała się na wnioskach dotyczących wpływu efektu zakotwiczenia, a także uwzględnieniu potrzeby rozpatrywania hipotezy H.1.1. w kontekście hipotezy głównej H.1.
- **Hipotezę H.1.2.**, zgodnie z którą na decyzje dotyczące momentu przejścia na emeryturę wpływa sposób przedstawienia problemu decyzyjnego dotyczącego wyboru wieku emerytalnego (efekt ramowania). Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują przy tym, że istotny wpływ na rozpatrywane decyzje ma ramowanie akcentujące straty. Jednocześnie uzyskane wyniki nie dały podstaw do formułowania podobnych stwierdzeń w odniesieniu do ramowania akcentującego zyski.
- **Hipotezę H.1.3.**, zgodnie z którą na decyzje dotyczące momentu przejścia na emeryturę wpływają zmiany w wieku emerytalnym osób z otoczenia społecznego decydenta. W kontekście tej hipotezy udowodniłem, że większa sugerowana zmiana wieku emerytalnego w otoczeniu społecznym wpływa na wyższy planowany wiek przejścia na emeryturę.
- **Hipotezę H.1.4.**, zgodnie z którą istnieje związek między świadomością emerytalną i podejmowaniem decyzji dotyczących momentu przejścia na emeryturę. Wykazałem przy tym, że

badany związek jest pozytywny – wyższy poziom świadomości emerytalnej przekłada się na wyższy planowany wiek przejścia na emeryturę.

- **Hipotezę H.1.5.**, zgodnie z którą istnieje związek pomiędzy umiejętnościami kognitywnymi i podejmowaniem decyzji dotyczących momentu przejścia na emeryturę. Podobnie jak w wypadku H.1.4. dowiodłem, że badany związek jest pozytywny – umiejętności kognitywne pozytywnie wpływają na opóźnianie planowanego przejścia na emeryturę.

Ze względu na niekonkluzywność rezultatów otrzymanych różnymi metodami badawczymi uznałem, że nie ma wystarczających podstaw do stwierdzenia, że na decyzje dotyczące momentu przejścia na emeryturę wpływają cechy osobowości (H.1.6.). Jednocześnie wyniki badań nie pozwoliły mi w sposób jednoznaczny odrzucić tej hipotezy. **Hipotezę H.1.6. pozostawiłem więc nierozstrzygniętą.**

Wśród **innych wniosków sformułowanych w toku badań empirycznych**, które nie były jednak bezpośrednio związane z weryfikowanymi hipotezami badawczymi, warto wymienić następujące spostrzeżenia:

- Niezależnie od manipulowanych w ramach eksperymentu wartości opcji domyślnych standardowego wieku emerytalnego badani najczęściej wskazywali, że w hipotetycznym systemie emerytalnym ich planowany wiek emerytalny wynosiłby 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni). Świadczy to o głębokim zakorzenieniu obu tych wartości w świadomości respondentów. Stopień tego zakorzenienia jest przy tym tak duży, że wskazane wielkości pełnią dla badanych funkcję uniwersalnych kotwic wieku emerytalnego.
- Zgodnie z przewidywaniami na decyzje dotyczące planowanego wieku przejścia na emeryturę istotnie wpływa płeć. Co do zasady mężczyźni mają większe niż kobiety szanse planowania późniejszego przejścia na emeryturę.
- Istotny wpływ na wybór momentu przejścia na emeryturę ma wiek badanych osób. Rezultaty badań dowodzą, że im wyższy był wiek badanej osoby, tym mniejsze było prawdopodobieństwo, że będzie ona planowała opóźnienie przejścia na emeryturę. W miarę zbliżania się do wieku „okołoemerytalnego” przyszli emeryci są więc coraz mniej skłonni do przedłużania aktywności zawodowej.
- Czynnikiem wpływającym na decyzje o przejściu na emeryturę jest wykształcenie. Uzyskane wyniki wskazują, że wyższy poziom wykształcenia sprzyja wyższemu planowanemu wiekowi przejścia na emeryturę. Obserwacja ta, obok wniosków w zakresie wpływu świadomości emerytalnej oraz umiejętności kognitywnych, dowodzi zasadniczej roli szeroko rozumianej edukacji w stymulowaniu wydłużania aktywności zawodowej.
- Część z oszacowanych modeli regresji sugeruje wpływ na decyzje dotyczące momentu przejścia na emeryturę takich zmiennych, jak stan cywilny, liczba posiadanych dzieci, charakter wykonywanej pracy oraz stan zdrowia. W przeciwieństwie do omówionych wyżej wieku i wykształcenia zmienne te były jednak statystycznie istotne jedynie w niektórych modelach.
- Na decyzje o przejściu na emeryturę nie wpływa subiektywnie postrzegana sytuacja finansowa. Spostrzeżenie to jest o tyle zaskakujące, że sytuacja finansowa stanowi czynnik, który jest

standardowo uwzględniany w większości neoklasycznych modeli emerytalnych oraz opartych na nich badaniach empirycznych.

Wymiar aplikacyjny

Wnioski, które sformułowałem na podstawie prezentowanych w książce wyników badań własnych mają również charakter aplikacyjny. Przedstawione rozważania są szczególnie ważne dla polityki społecznej, w tym polityki emerytalnej oraz polityki rynku pracy. Główną konkluzją płynącą z przeprowadzonych badań jest stwierdzenie wpływu czynników behawioralnych na decyzje dotyczące przechodzenia na emeryturę. Intencjonalne wykorzystanie przez kreatorów polityki udowodnionych w książce związków może posłużyć do stymulowania wydłużania aktywności zawodowej, które jest pożądane tak z indywidualnego, jak i z makroekonomicznego punktu widzenia. W moim przekonaniu zastosowanie w obszarze indywidualnych decyzji dotyczących przechodzenia na emeryturę podejścia opierającego się na koncepcji postulowanego przez R. Thaler'a i C. Sunsteina (2003) „libertariańskiego paternalizmu” może się okazać równie skuteczne i efektywne, jak w wypadku tworzenia zachęt do dodatkowego gromadzenia oszczędności emerytalnych (Choi *et al.*, 2001; Madrian and Shea, 2001). Praktyczne zastosowanie wyników przeprowadzonych badań mogłoby przykładowo polegać na wykorzystaniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych efektu ramowania w prezentacji informacji dotyczących kalkulacji wysokości przyszłej emerytury. Paternalistyczna manipulacja behawioralna powinna przy tym polegać na tym, że ubezpieczony dostawałby informację o wysokości świadczenia w wypadku opóźnienia przejścia na emeryturę wraz z sugestią, że wcześniejsze (tj. w powszechnym wieku emerytalnym) ubieganie się o świadczenie spowoduje zmniejszenie jego wysokości o określoną kwotę.

Inny wniosek aplikacyjny, jaki sformułowałem na podstawie przeprowadzonych analiz dotyczy znaczenia granicy powszechnego wieku emerytalnego. Zdaniem części ekonomistów w zreformowanym systemie emerytalnym ustawowy wiek emerytalny jest parametrem mającym drugorzędne znaczenie. Przy podejmowaniu decyzji o przejściu na emeryturę liczy się bowiem przede wszystkim zgromadzony kapitał, przez co w przyszłości ludzie i tak będą pracowali dłużej, niż wynika to z obowiązujących przepisów (np. Bera and Walczak, 2012; Szumlicz, 2012)⁷. Abstrahując od – niepodważanej tutaj – słuszności tych poglądów, uzyskane przeze mnie wyniki badań dotyczących wpływu opcji domyślnych i efektu zakotwiczenia dowodzą, że ludzie w rzeczywistości nie postępują tak racjonalnie, jak uważają ekonomiści. Podejmując decyzje dotyczące przechodzenia na emeryturę, przyszli emeryci w dużej mierze kierują się sugestią zawartą w granicy ustawowego wieku emerytalnego, który traktują jako uniwersalną kotwicę wieku emerytalnego. Jako jedną z metod zachęcania ludzi do wydłużania aktywności zawodowej wskazać należy zatem działania mające na celu przesunięcie tej kotwicy. Obok edukacji finansowej, najskuteczniejszą drogą do osiągnięcia tego celu jest podniesienie domyślnego (czyli powszechnego) wieku emerytalnego. Niezależnie od kwestii politycznych oraz faktycznego znaczenia granicy wieku emerytalnego w systemie emerytalnym o

⁷ Podobne opinie można także znaleźć w wypowiedziach medialnych G. Uścińskiej oraz M. Góry. Zob. np. *Wiek emerytalny to przeżytek? Prezes ZUS: liczy się kapitał, nie wiek*, TVN24, (<https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/liczy-sie-kapital-nie-wiek-prezes-zus-o-emeryturach-ra772549-4485715>), dostęp 20.04.2021 r.; *Marek Góra: politycy wam tego nie powiedzą, ale nieprzygotowani wpadną w emerytalną pułapkę*, Forbes, (<https://www.forbes.pl/gospodarka/marek-gora-wiek-emerytalny-nie-ma-znaczenia-wazne-jak-dlugo-bedziemy-pracowac/y7ygdbyj>), dostęp 20.04.2021 r.

zdefiniowanej składce, działanie takie moim zdaniem stanowi niezbędny element pakietu stymulant mających na celu opóźnianie opuszczania rynku pracy.

W ramach wniosków aplikacyjnych płynących z badań zwróciłem także uwagę na potencjał drzemiący w wykorzystaniu wpływu otoczenia społecznego na decyzje dotyczące przechodzenia na emeryturę. Przeprowadzone przeze mnie badania dowiodły, że zmiany w zachowaniu otoczenia społecznego w znaczący sposób wpływają na zwiększanie szans opóźnienia momentu przejścia na emeryturę. Skutecznym narzędziem promowania dłuższej aktywności zawodowej osób starszych może być więc eksponowanie w przekazie społecznym przykładów dłuższej pracy osób starszych, a także wskazywanie wydłużonej aktywności zawodowej jako nowej normy. W kontekście zastosowania tego typu narzędzi obiecujące są deklaracje chęci skorzystania z porad pracowników instytucji publicznych oraz duża waga przywiązywana do tych porad. Co do innych kwestii zwróciłem również uwagę na udowodnione w badaniach istotne znaczenie formy i zakresu informacji emerytalnych przekazywanych przyszłym emerytom oraz podkreśliłem dużą rangę wciąż niedocenianej i spychanej na dalszy plan edukacji finansowej. Na podstawie przeprowadzonych badań wykazałem bowiem, że wykształcenie i świadomość emerytalna mają fundamentalne znaczenie przy podejmowaniu decyzji o przejściu na emeryturę.

3.1.8. Wkład w dyscyplinę ekonomia i finanse

W moim przekonaniu omawiana monografia stanowi oryginalne dzieło zarówno na tle krajowego, jak i międzynarodowego piśmiennictwa ekonomicznego. Zgodnie z posiadaną przeze mnie wiedzą publikacja ta stanowi pionierskie studium monograficzne poświęcone behawioralnym uwarunkowaniom decyzji o przejściu na emeryturę. Wyniki przeprowadzonych przeze mnie badań wzbogacają dotychczasową wiedzę o zachowaniach związanych z przechodzeniem na emeryturę. Pozwalają one na pełniejsze zrozumienie złożonego procesu podejmowania indywidualnych decyzji w tym obszarze oraz wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań tych decyzji.

Za najważniejsze osiągnięcia naukowe przedkładanej monografii uważam – co najmniej częściowe – wypełnienie trojkiego rodzaju luk badawczych: teoretycznej, metodycznej oraz empirycznej. Uzupełniana w ramach podjętych badań **luka teoretyczna** dotyczy identyfikacji oraz wyjaśnienia mechanizmów działania czynników behawioralnych, które wpływają na indywidualne decyzje o przejściu na emeryturę. Wypełniana **luka metodyczna** dotyczy metod i narzędzi pomiaru oraz oceny wpływu czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę. **Luka empiryczna** obejmuje analizę wpływu wybranych czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę.

Mój **wkład teoretyczno-poznawczy** w dyscyplinę ekonomii i finansów polega na:

- usystematyzowaniu wiedzy dotyczącej decyzji emerytalnych oraz ich obszarów, a także osadzeniu tych decyzji w kontekście normatywnego i deskryptywnego nurtu w teorii decyzji;
- umiejscowieniu decyzji emerytalnych w obszarze ekonomicznych teorii oszczędzania i konsumpcji oraz zgromadzeniu i uporządkowaniu światowego dorobku teoretycznego w zakresie neoklasycznych modeli podejmowania decyzji emerytalnych;

- dokonaniu przeglądu i systematyki uwzględnianych w neoklasycznych modelach emerytalnych czynników wpływających na decyzje o przejściu na emeryturę oraz przedstawieniu ich autorskiej klasyfikacji;
- zdiagnozowaniu obserwowanych w praktyce odstępstw od racjonalności indywidualnych decyzji dotyczących przechodzenia na emeryturę;
- przedstawieniu i autorskim uzupełnieniu koncepcji behawioralnej ekonomii emerytalnej w kontekście indywidualnych decyzji emerytalnych;
- zidentyfikowaniu inklinacji behawioralnych wpływających na decyzje emerytalne w fazie akumulacji i fazie konsumpcji oraz na decyzje dotyczące momentu przejścia na emeryturę;
- omówieniu potencjalnego wpływu zidentyfikowanych czynników behawioralnych na decyzje emerytalne, ze szczególnym uwzględnieniem czynników wpływających na decyzje dotyczące przechodzenia na emeryturę (opcje domysłu, efekt zakotwiczenia, efekt ramowania, wpływ otoczenia społecznego, świadomość emerytalna, umiejętności kognitywne, cechy osobowości);

W aspekcie metodycznym mojego wkładu w rozwój nauki upatruję w opracowaniu autorskiej metodyki badań empirycznych służących ocenie wpływu czynników behawioralnych na podejmowane decyzje. Na potrzeby badań opracowałem autorską procedurę badawczą oraz skonstruowałem unikalne narzędzie badawcze, jakim był kwestionariusz ankiety. Kwestionariusz ten nie był przy tym jedynie prostym instrumentem służącym zbadaniu opinii i postaw respondentów, ale stanowił rozbudowane narzędzie mające na celu realizację badań eksperymentalnych. W kontekście dotychczasowych badań nad decyzjami emerytalnymi, nowatorskimi rozwiązaniami świadczącymi o wkładzie zastosowanej metodyki do rozwoju dyscypliny ekonomia i finanse było:

- zastosowanie ingerującej metody badawczej, w ramach której badanym losowo przedstawiałem różne opisy hipotetycznych systemów emerytalnych i różne warianty wybranych pytań, a następnie sprawdzałem, jak dokonane manipulacje wpływają na udzielane przez nich odpowiedzi;
- wykorzystanie w kwestionariuszu pytań winietowych (epizodów), czyli pytań mających postać opowiadania o hipotetycznych postaciach przedstawionych w określonych okolicznościach, do sytuacji których badany ma się odnieść;
- opracowanie autorskiego indeksu świadomości emerytalnej (ISE), na który składa się opracowany przez A. Lusardi i O. Mitchell (2011) zestaw trzech pytań wykorzystywanych powszechnie do oceny wiedzy finansowej (tzw. *“Big Three” financial literacy question*) oraz zestaw sześciu pytań sprawdzających wiedzę o funkcjonowaniu polskiego systemu emerytalnego oraz badających postawy wobec oszczędzania na emeryturę;
- zastosowanie w badaniach podejścia interdyscyplinarnego, które polegało m.in. na wykorzystaniu na polu nauk ekonomicznych narzędzi opracowanych przez psychologów, takich jak: test umiejętności kognitywnych CRT (Frederick, 2005) oraz krótki inwentarz osobowości TIPI (Gosling *et al.*, 2003).

W części empirycznej mojego wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse upatruję w:

- pozytywnej weryfikacji hipotezy dotyczącej wpływu czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę;
- empirycznym potwierdzeniu oddziaływania wybranych czynników behawioralnych na decyzje dotyczące przechodzenia na emeryturę niebędących jeszcze na emeryturze uczestników powszechnego systemu emerytalnego w Polsce;
- rozpoznaniu kierunku i siły związku między badanymi czynnikami behawioralnymi (opcje domyślne i efekt zakotwiczenia, efekt ramowania, oddziaływania otoczenia społecznego, świadomość emerytalna, umiejętności kognitywne, cechy osobowości) a decyzjami dotyczącymi przechodzenia na emeryturę;
- zdiagnozowaniu znaczenia granicy powszechnego wieku emerytalnego jako uniwersalnej kotwicy emerytalnej;
- zidentyfikowaniu znaczenia wybranych czynników klasycznych (uwzględnianych w standardowych modelach emerytalnych) w podejmowaniu decyzji o przejściu na emeryturę;
- dostarczeniu dowodów empirycznych sugerujących możliwość wykorzystania badanych inklinacji behawioralnych w celu oddziaływania na indywidualne decyzje o przejściu na emeryturę (wydłużanie aktywności zawodowej).

Poza omówionym wkładem w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse, praca ma również **walory aplikacyjne**. Zwrócenie uwagi na czynniki behawioralne wpływające na decyzje o przejściu na emeryturę w naturalny sposób implikuje bowiem przydatność formułowanych rozważań teoretycznych dla praktyki polityki społeczno-gospodarczej. W szczególności formułowane przeze mnie wnioski dotyczące wpływu konkretnych czynników behawioralnych na decyzje o przejściu na emeryturę (np. efekt ramowania, działanie opcji domyślnych) mogą zostać wykorzystane przez kreatorów polityki emerytalnej w celu stymulowania wydłużania aktywności zawodowej osób starszych (zob. pkt. 3.1.7 autoreferatu).

3.2. Pozostałe osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład autora w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse

3.2.1. Syntetyczna charakterystyka dorobku naukowego

Mój dotychczasowy dorobek obejmuje **72 publikacje naukowe**. Poza autorstwem omówionej w poprzednim punkcie autoreferatu monografii stanowiącej moją główne osiągnięcie naukowe, jestem autorem jeszcze jednej monografii będącej zmodyfikowaną i zaktualizowaną wersją mojej rozprawy doktorskiej oraz współautorem 4 innych monografii naukowych (w tym jednej w druku). Jestem również współautorem zbioru zadań do ubezpieczeń gospodarczych i społecznych. Ponadto współredagowałem 7 monografii naukowych oraz współtworzyłem 2 podręczniki akademickie. Napisałem samodzielnie lub we współautorstwie 21 rozdziałów w monografiach (w tym dwa znajdujących się w procesie wydawniczym), z czego 9 w języku angielskim w prestiżowych wydawnictwach zagranicznych (m.in. Springer, Routledge). Opublikowałem również 35 artykułów w recenzowanych czasopismach naukowych, z czego 11 to prace w języku angielskim (w tym dwa z Impact Factor). Syntetyczne zestawienie mojego dorobku publikacyjnego przedstawia tabela 1. Szczegółowe

informacje w tym zakresie zawiera załącznik 5. Kopie wybranych publikacji przedstawiłem w załączniku 8, który zawiera teksty 18 publikacji reprezentujących podejmowane przeze mnie nurty badawcze.

Tabela 1. Zestawienie dorobku publikacyjnego

Rodzaj publikacji	Przed uzyskaniem stopnia doktora	Po uzyskaniu stopnia doktora	Razem
Monografie	-	7 ^a	7
Rozdziały w monografii	7	14 ^b	21
Publikacje w formule „working paper”	-	2	2
Redakcje monografii	-	7	7
Artykuły w czasopiśmie	10	25	35
Publikacje ogółem	17	55	72

^a W tym jedna pozycja to zbiór zadań o charakterze dydaktycznym, a jedna pozycja to praca na dzień składania wniosku przyjęta po pozytywnych recenzjach do druku; ^b W tym dwie pozycje to publikacje na dzień składania wniosku przyjęte po pozytywnych recenzjach do druku.

Źródło: Opracowanie własne.

Łączna liczba punktów MEiN za opublikowane przeze mnie prace wynosi 1759. Z tej liczby 1122,15 punktów stanowią punkty ważone moim procentowym wkładem w powstanie poszczególnych publikacji. Liczba punktów za publikacje przed doktoratem wynosi 90, w tym 67 pkt. ważonych wkładem autora. Liczba punktów za prace opublikowane po uzyskaniu stopnia doktora wynosi 1669 pkt. w tym 1145,15 pkt. ważonych wkładem autora (zob. tabela 2).

Tabela 2. Zestawienie liczby punktów MEiN

Wyszczególnienie	Przed uzyskaniem stopnia doktora	Po uzyskaniu stopnia doktora
Monografie naukowe	--	600 (350,46)
Rozdziały w monografiach	35 (27,5)	225 (126,04)
Redakcja naukowa monografii	--	70 (28,32)
Artykuły w czasopiśmie	55 (39,5)	774 (640,33)
Razem	90 (67)	1669 (1145,15)

W nawiasach podano liczbę punktów ważoną udziałem Wnioskodawcy w powstaniu publikacji.

Źródło: Dane z rejestru prowadzonego przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Łączna liczba cytowań moich publikacji naukowych wynosi 293 i odnosi się do 44 publikacji (statystyki uwzględniają autocytowania). **Indeks Hirsha** dla moich publikacji osiągnął wartość 10 (zob. tabela 3). Pełny raport cytowań zawiera załącznik nr 9 do wniosku habilitacyjnego.

Tabela 3. Statystyka dotycząca cytowań

Wyszczególnienie	Liczba cytowań	Liczba cytowanych prac	Indeks Hirsha
Web of Science	1	1	1
Web of Science B	15	6	-
Scopus	3	2	1
Scopus B	12	10	-
BazEkon	130	27	7
Inne źródła	147	39	6
Razem	293	44	10

Źródło: Dane z rejestru prowadzonego przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Obok działalności stricte publikacyjnej istotnym obszarem mojej aktywności naukowej jest **zaangażowanie w projekty badawcze**, w ramach których powstało większość z opracowań naukowych mojego autorstwa. Przed uzyskaniem stopnia doktora byłem zaangażowany łącznie w 8 projektów badawczych. Wśród tych projektów 5 dotyczyło badań statutowych realizowanych przez Katedrę Zarządzania Ryzykiem i Ubezpieczeń, a 3 były związane z otrzymaniem przeze mnie grantów na Badania Młodych Naukowców finansowanych ze środków MNiSW. Po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczyłem łącznie w 26 projektach (w dniu składania wniosku 4 były nadal w realizacji). Wśród tych projektów:

- w 2 projektach pełniłem rolę **kierownika lub koordynatora** (projekt badawczy realizowany w ramach programu POTENCJAŁ finansowany przez Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie ze środków MNiSW oraz projekt z zakresu edukacji ekonomicznej finansowany przez Narodowy Bank Polski);
- 6 projektów realizowałem w ramach badań statutowych Katedry Zarządzania Ryzykiem i Ubezpieczeń (jako wykonawca);
- 4 projekty stanowiły badania finansowane w ramach Grantów dla Młodych Naukowców, w których byłem kierownikiem i głównym wykonawcą;
- 7 projektów stanowiły projekty naukowo-dydaktyczne realizowane przez Katedrę Zarządzania Ryzykiem i Koło Naukowe Ubezpieczeń „Risk Management”, w których byłem jednym z koordynatorów – opiekunów merytorycznych;
- 6 projektów to inne projekty realizowane z różnych źródeł i realizowane we współpracy z różnymi podmiotami z otoczenia uczelni.

W ramach ostatniej z wymienionych kategorii za szczególnie cenne uważam uczestnictwo w charakterze wykonawcy w trzech projektach:

- *Model innowacyjnego instrumentu finansowego wspierającego rozwój mieszkalnictwa - od koncepcji do wdrożenia*, który był realizowany w ramach programu DIALOG przy wsparciu ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w latach 2019-2020. W projekcie tym byłem jednym z wykonawców.

- *Spoleczno-gospodarcze konsekwencje czwartej rewolucji przemysłowej*, który jest realizowany w ramach programu Regionalna Inicjatywa Doskonałości i jest finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W projekcie tym jestem zastępcą lidera jednego z problemów węzłowych oraz członkiem zespołu badawczego.
- *Pracownicze Plany Kapitałowe w uczelniach publicznych*, który jest realizowany w ramach porozumienia pomiędzy 8 polskimi uczelniami publicznymi: Szkołą Główną Handlową w Warszawie, Uniwersytetem Szczecińskim, Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie, Uniwersytetem Ekonomicznym w Poznaniu, Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu, Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetem Gdańskim oraz Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. W projekcie tym pełnię rolę koordynatora – wykonawcy po stronie Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

3.2.2. Obszary prowadzonych badań

W okresie przed doktoratem moje zainteresowanie badawcze skupiały się głównie na problematyce efektywności i ryzyka inwestowania społecznie odpowiedzialnego. W tym czasie poboczny obszar mojej aktywności naukowej obejmował zagadnienia związane z teoretycznymi aspektami funkcjonowania systemu emerytalnego oraz alternatywnymi metodami zabezpieczenia emerytalnego. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora kontynuowałem nurty badawcze podjęte przed doktoratem. Moje zainteresowania badawcze ewoluowały jednak stopniowo w kierunku ekonomii emerytalnej, co znalazło również odzwierciedlenie w tematyce podejmowanych przeze mnie badań. W ostatnim czasie, w związku z realizacją dwóch projektów badawczych, obok zabezpieczenia emerytalnego i ekonomii emerytalnej, w centrum moich zainteresowań znalazły się również zagadnienia związane z wyzwaniami, jakie dla funkcjonowania wybranych dóbr publicznych niosą zachodzące przemiany społeczno-gospodarcze.

Dokonując całościowej systematyki mojego dorobku publikacyjnego, poszczególne publikacje można przyporządkować do trzech głównych obszarów badawczych:

Obszar I	Zabezpieczenie emerytalne i ekonomia emerytalna
Obszar II	Efektywność i ryzyko inwestowania społecznie odpowiedzialnego
Obszar III	Wyzwania funkcjonowania wybranych dóbr publicznych wobec zachodzących przemian społeczno-ekonomicznych

Obszar I - Zabezpieczenie emerytalne i ekonomia emerytalna

Pierwszy z obszarów badawczych dotyczy funkcjonowania szeroko rozumianego systemu zabezpieczenia emerytalnego oraz ekonomii emerytalnej. Obszar ten obejmuje zdecydowaną większość opublikowanych przeze mnie prac naukowych (w tym rozprawę habilitacyjną) i stanowi główną oś moich prac badawczych. Moją aktywność w ramach tego obszaru podzieliłem na cztery przenikające się nawzajem nurty badawcze:

1. Funkcjonowanie systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce;
2. Rola dodatkowej części systemu emerytalnego we współczesnym zabezpieczeniu emerytalnym;
3. Wdrażanie i funkcjonowanie pracowniczych planów kapitałowych (PPK);

4. Przechodzenie na emeryturę i postawy wobec systemu zabezpieczenia emerytalnego.

Nurt I.1 – Funkcjonowanie systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce

Do pierwszego nurtu badawczego zaliczyłem publikacje:

- 1.1 Jedynak T. (2012), *Zaangażowanie Otwartych Funduszy Emerytalnych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie*, (w:) *Wyzwania dla rynków ubezpieczeń w świetle sytuacji na globalnych rynkach finansowych*, pod red. T. Michalskiego, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa, s. 91-108.
- 1.2 Jedynak T. (2015), *Funkcjonowanie systemu zabezpieczenia emerytalnego rolników*, *Ubezpieczenia w rolnictwie. Materiały i Studia*, Nr 54, s. 54-73.
- 1.3 Jedynak T. (2015), *O potrzebie dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego rolników*, *Ubezpieczenia w rolnictwie. Materiały i Studia*, Nr 55-56, s. 40-55.
- 1.4 Jedynak T. (2015), *Instruments of additional pension provisions in limiting the risk of low pension benefits for farmers*, *Olsztyn Economic Review*, Vol. 10, No 4, s. 311-326.
- 1.5* Jedynak T. (2017), *Kierunki modyfikacji niektórych elementów systemu ubezpieczenia społecznego rolników w Polsce w świetle doświadczeń wybranych krajów europejskich*, *Ubezpieczenia społeczne. Teoria i praktyka*, Nr 2/2017, s. 1-30.
- 1.6 Jedynak T. (2017), *Obowiązek alimentacyjny dzieci jako metoda ochrony przed ubóstwem osób starszych*, (w:) *Kierunki rozwoju ubezpieczeń prywatnych i publicznych*, pod red. W. Sułkowskiej i M. Cyconia, Poltext, Warszawa 2017, s. 281-296.
- 1.7* Jedynak T. (2019), *The shape of the pension scheme in Poland in the light of the conventional multi-pillar typologies*, *Problemy Polityki Społecznej. Studia i dyskusje*, Nr 44(1), s. 47-65.
- 1.8* Jedynak T. (2018), *Automatic balance mechanisms as instruments of maintaining pension schemes financial sustainability*, *Journal of Insurance, Financial Markets and Consumer Protection*, No. 29 (3/2018), s. 66-85.
- 1.9 Jedynak T. (2018), *Maintaining the Sustainability of Contemporary Pension Schemes – Automatic Balance Mechanisms vs. Discretionary Policy*, *Integracia Ukraïni v êvropejs'kij i svitovij finansovij prostir: zbirnik tez*, L'vivskij institut DVNZ "Universitet bankiv'skoï spravi", Lviv, s. 7-9.

* Wskazane publikacje przedstawiono w załączniku 8.

Pierwszą pracą, którą zakwalifikowałem do tego nurtu jest opracowanie [1.1], w którym podjąłem problematykę wpływu zmian w zasadach funkcjonowania Otwartych Funduszy Emerytalnych na ich zaangażowanie na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. W opracowaniu tym bazując na szczegółowych danych finansowych OFE, w tym danych dotyczących składu ich portfeli inwestycyjnych, oceniłem znacznie OFE na GPW w latach 2002-2011 oraz dokonałem próby oceny potencjalnego wpływu reformy OFE na ich aktywność na rynku giełdowym. Z perspektywy całości mojego dorobku, ta powstała jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora publikacja, jest o tyle istotna, że stanowi ważny pomost łączący dwa obszary moich zainteresowań naukowych – zabezpieczenie emerytalne (obszar I) oraz efektywność inwestycji na rynku kapitałowym (obszar II).

Istotną część mojej aktywności naukowej w ramach omawianego nurtu badawczego poświęciłem analizom dotyczącym funkcjonowania systemu zabezpieczenia emerytalnego rolników. W ramach tego wątku omówiłem i szeroko skomentowałem zasady funkcjonowania rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce z uwzględnieniem historycznego kontekstu ich funkcjonowania [1.2] oraz – w oparciu o analizę doświadczeń międzynarodowych – sformułowałem rekomendacje dotyczące najbardziej pożądanych kierunków jego modyfikacji [1.5]. Prace [1.2] i [1.3] wypełniają zidentyfikowaną lukę badawczą i empiryczną dotyczącą dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego

rolników⁸. Na gruncie rozważań teoretyczno-poznawczych oraz w świetle danych empirycznych stwierdziłem bowiem, że część rolników chcąc zagwarantować sobie zadowalający dochód na emeryturze powinna podjąć działania polegające na wykorzystaniu instrumentów dobrowolnego zabezpieczenia emerytalnego. W pracach tych oceniłem potencjał oszczędnościowy rolników oraz zidentyfikowałem i omówiłem potencjalne formy (instrumenty) dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego dla tej grupy społeczno-ekonomicznej.

Potrzeba wyjścia poza utarte schematy i poszerzenia tradycyjnych obszarów badań nad metodami zabezpieczenia na starość, skłoniła mnie do podjęcia badań dotyczących roli obowiązku alimentacyjnego wobec rodziców jako narzędzia ochrony przed ubóstwem osób starszych. W efekcie pogłębionych analiz ekonomiczno-prawnych przeprowadzonych w opracowaniu [1.6] stwierdziłem, że w dzisiejszych uwarunkowaniach społeczno-demograficznych, będący swoistego rodzaju pozostałością po dominującym do końca XIX w. naturalnym systemie zabezpieczania ryzyka starości, obowiązek alimentacyjny wobec rodziców może stanowić skuteczny, ale uruchamiany jedynie w wyjątkowych sytuacjach, instrument dodatkowej ochrony osób starszych przed ryzykiem ubóstwa.

Obserwowana w ostatnich dwudziestu latach ewolucja powszechnego systemu emerytalnego w Polsce skłoniła mnie do postawienia pytania, o to czy tradycyjne, prezentowane od czasów reformy z 1999 r. ujęcie trzyfilarowe jest ciągle aktualne i czy nadal celnie oddaje koncepcję funkcjonowania tego systemu. Odpowiadając na te pytania w opracowaniu [1.7] wskazałem na kluczowe dylematy związane z ujmowaniem polskiego systemu emerytalnego w postaci trójfilarowej, dokonałem przeglądu różnych typologii systemów emerytalnych oraz wysunąłem propozycję alternatywnej, czteropoziomowej koncepcji prezentacji architektury polskiego systemu emerytalnego, która akcentuje istnienie części bazowej i dodatkowej systemu emerytalnego.

Analizy przedstawione w artykule [1.8] wykraczają poza zagadnienia dotyczące zabezpieczenia emerytalnego w Polsce. W pracy tej podjąłem problematykę stabilności finansowej systemów emerytalnych. Motywacją do podjęcia badań w tym obszarze było zidentyfikowanie luki badawczej dotyczącej funkcjonowania automatycznych, niezależnych od decyzji politycznych mechanizmów, które byłyby w stanie zagwarantować długoterminową stabilność finansową systemów emerytalnych. W opracowaniu tym scharakteryzowałem ideę automatycznych mechanizmów stabilizujących oraz dokonałem analizy ich funkcjonowania w wybranych krajach (Kanada, Niemcy, Japonia, Szwecja), próbując przy tym określić, czy są one odpowiednim instrumentem zapewniania długoterminowej stabilności finansowej systemów emerytalnych. Wątek automatycznych mechanizmów stabilizujących kontynuowałem również w opracowaniu [1.9], w którym dokonałem ich syntetycznego porównania z tradycyjnymi instrumentami polityki dyskrejonalnej.

Poza omówionymi wyżej publikacjami, w ramach nurtu badawczego obejmującego funkcjonowanie systemu zabezpieczenia emerytalnego jestem również autorem i współautorem trzech rozdziałów w podręczniku akademickim do ubezpieczeń społecznych:

⁸ Warto zauważyć, że obie omawiane prace wpisują się również w omawiany dalej nurt badawczy obejmujący budowę dodatkowej części systemu emerytalnego, co potwierdza stwierdzenie o wzajemnym przenikaniu się podejmowanych przeze mnie wątków badawczych.

Jedynak T. (2014), *Charakterystyka systemu emerytalnego w ramach powszechnego ubezpieczenia społecznego*, (w:) *System ubezpieczeń społecznych*, pod. red. W. Sułkowskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 45-76.

Cycoń M., Jedynak T. (2014), *System ubezpieczeń społecznych w Polsce*, (w:) *Współczesne ubezpieczenia społeczne*, pod. red. W. Sułkowskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 26-44.

Cycoń M., Jedynak T. (2014), *Wybrane alternatywne metody zabezpieczenia emerytalnego*, (w:) *Współczesne ubezpieczenia społeczne*, pod. red. W. Sułkowskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 106-116.

Jako publikacji o charakterze dydaktycznym wymienionych prac nie przedstawiam jednak do oceny dorobku naukowego.

Nurt I.2 – Rola dodatkowej części systemu emerytalnego we współczesnym zabezpieczeniu emerytalnym

Do drugiego nurtu badawczego zaliczyłem publikacje:

-
- 1.10 Jedynak T. (2016), *Ryzyko starości a dodatkowy system emerytalny w Polsce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Nr 8(965), s. 5-22.
 - 1.11* Jedynak T. (2016), *The directions of the development of supplementary pension scheme in Poland*, Journal of Insurance, Financial Markets and Consumer Protection, No. 22 (3/2016), s. 34-48.
 - 1.12 Jedynak T. (2016), *Supplementary old-age pension scheme in Poland – current state and key challenges*, (w:) *Іnnovacijni naprâmki rozvitku strahovogo rinku Ukraïni*, Kiïvs'kij nacional'nij ekonomičnij universitet, Kijów, s. 116-119.
 - 1.13* Jedynak T. (2017), *The Role of Supplementary Retirement Savings in Reducing the Pension Gap in Poland*, Economic and Environmental Studies, Vol. 17, No. 41, s. 95-113.
 - 1.14 Jedynak T. (2017), *Luka emerytalna a potencjał do oszczędzania gospodarstw domowych w Polsce*, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej Organizacja i Zarządzanie, Nr 73/2017, s. 127-143.
 - 1.15* Jedynak T. (2020), *Is It Still Possible to Receive an Adequate Income from Pensions in the Era of Ageing Societies? - The Great Pension Gap Challenge in Europe*, (w:) *Eurasian Economic Perspectives, Proceedings of the 23rd Eurasia Business and Economics Society Conference*, eds. Biligin M.H., Hakan D., Karabulut G., Gözgor G., Cham: Springer 2020, s. 53-70.
 - 1.16 Jedynak T. (2021), *Uwarunkowania wykluczenia emerytalnego z dodatkowej części systemu emerytalnego w Polsce*, Ekonomia – Wrocław Economic Review, Nr 27(2), s. 9-25.
 - 1.17* Jedynak T. (2020), *Wykluczenie emerytalne z dodatkowej części polskiego systemu emerytalnego – analiza skali i zasięgu zjawiska*, Ubezpieczenia społeczne. Teoria i praktyka, Nr 3(146), s. 119-140.
-

* Wskazane publikacje przedstawiono w załączniku 8.

Problematyka badawcza drugiego nurtu prowadzonych przeze mnie badań obejmuje zagadnienia związane z funkcjonowaniem dodatkowej części systemu emerytalnego w Polsce. Rozważania prowadzone w publikacjach zakwalifikowanych do tego nurtu bazują na stwierdzeniu, zgodnie z którym emerytury z części bazowej systemu będą w przyszłości nieadekwatne do rzeczywistych potrzeb i będą musiały być uzupełniane poprzez dodatkowe (dobrowolne) formy zabezpieczenia emerytalnego. Prace zakwalifikowane do tego nurtu mają zarówno charakter teoriopoznawczy [1.10, 1.15], empiryczny [1.12, 1.13, 1.16], jak i aplikacyjny [1.11].

W pierwszej pracy, którą przypisałem do tego nurtu [1.10], w oparciu o badania teoriopoznawcze, scharakteryzowałem miejsce dodatkowej części systemu emerytalnego w zabezpieczaniu ryzyka

starości. Następnie, w odniesieniu do warunków polskich wskazałem na małą atrakcyjności dostępnych instrumentów trzeciego filara oraz niską świadomość emerytalną Polaków jako na dwie główne przyczyny niskiego upowszechnienia dodatkowego oszczędzania na emeryturę w Polsce. W nawiązaniu do tych spostrzeżeń w dalszych badaniach [1.11] podjąłem problematykę kierunków rozwoju dodatkowego systemu emerytalnego w Polsce. W opracowaniu tym sformułowanie rekomendacji w zakresie kierunków rozwoju dodatkowego systemu emerytalnego w Polsce było poprzedzone analizą zasad funkcjonowania instrumentów trzeciego filara oraz zbadaniem zakresu ich wykorzystania przez oszczędzających. Wspomniane rekomendacje obejmowały postulaty dotyczące modyfikacji zasad funkcjonowania dodatkowego systemu emerytalnego w fazie akumulacji oraz deakumulacji oszczędności, a także zainicjowania akcji edukacyjnej. Wątek wyzwań stojących przed dodatkowym systemem emerytalnym w Polsce kontynuowałem również w krótkim opracowaniu opublikowanym w Wydawnictwie Narodowego Uniwersytetu Ekonomicznego w Kijowie [1.12].

Artykuły [1.13] oraz [1.14] poświęciłem relatywnie słabo rozpoznanemu zagadnieniu luki emerytalnej w Polsce. W opracowaniu [1.13] scharakteryzowałem koncepcję luki emerytalnej jako różnicy pomiędzy oczekiwaną i prognozowaną z części bazowej systemu emerytalnego stopą zastąpienia oraz dokonałem próby oszacowania jej rozmiarów w ujęciu zagregowanym i jednostkowym. W pracy tej, na podstawie wielowariantowych (tj. uwzględniających różne wartości parametrów wejściowych) symulacji bazujących na narzędziach matematyki finansowej oszacowałem wysokość dodatkowych oszczędności niezbędnych do pokrycia luki emerytalnej przez modelowych uczestników polskiego systemu emerytalnego. Kontynuując wątek luki emerytalnej w pracy [1.14], na podstawie danych GUS zbadałem potencjał oszczędnościowy polskich gospodarstw domowych w kontekście możliwości sfinansowania oszczędności koniecznych do jej pokrycia. W oparciu o źródła wtórne określiłem również deklaracyjny poziom oszczędności emerytalnych w Polsce, stwierdzając przy tym, że jedynie co piąty pracujący Polak rzeczywiście odkłada środki finansowe z myślą o emeryturze.

Rozwinięcie wątku luki emerytalnej w kontekście międzynarodowym przedstawia opracowanie [1.15], w którym badałem to zjawisko w pięciu krajach (Francja, Niemcy, Włochy, Hiszpania, Polska). Wkładem części literaturowej tej pracy jest omówienie koncepcji pomiaru adekwatności dochodowej emerytur. Z kolei w części empirycznej, na podstawie przeprowadzonych analiz wielowariantowych obliczyłem, że dla przeciętnego mieszkańca badanych krajów w 2050 r. luka emerytalna będzie wynosić od 19% do 40%, a pełne jej sfinansowanie w scenariuszu bazowym będzie wymagać oszczędności na poziomie 12-20% wynagrodzenia brutto.

Rezultaty uzyskane w opracowaniach [1.13-1.15] doprowadziły mnie do sformułowania dwóch głównych wniosków badawczych, które legły u podstaw części z moich dalszych prac badawczych: 1) ponieważ osiągnięcie w przyszłości docelowej stopy zastąpienia z systemów bazowych w pożądanej wysokości (ok. 70%) jest niemożliwe, konieczne jest zbudowanie uzupełniającej (dodatkowej) części systemu emerytalnego, która skutecznie zachęcałaby do dobrowolnego oszczędzania na emeryturę; 2) ponieważ długość okresu nabywania uprawnień lub gromadzenia oszczędności stanowi kluczowy czynnik wpływający na wielkość luki emerytalnej, w celu zapewnienia w przyszłości adekwatności

świadczeń emerytalnych konieczne jest podejmowanie działań mających na celu podnoszenie efektywnego wieku kończenia aktywności zawodowej.

Artykuły [1.16] oraz [1.17] zapełniają lukę badawczą dotyczącą zjawiska wykluczenia emerytalnego w Polsce. Opracowanie [1.16] ma charakter epistemologiczny i klasyfikacyjny. Jego głównymi celami było scharakteryzowanie wykluczenia emerytalnego jako szczególnej formy wykluczenia finansowego oraz identyfikacja i ocena kluczowych determinant wykluczenia emerytalnego w dodatkowej części polskiego systemu emerytalnego. W toku analiz przedstawionych w tym opracowaniu wykazałem, że do determinant tych należą czynniki, takie jak: dostępności produktów emerytalnych, potencjał do oszczędzania, świadomość emerytalna oraz skłonność do oszczędzania na emeryturę. W artykule [1.17] podjąłem się zdefiniowania pojęcia wykluczenia emerytalnego z dodatkowej części systemu emerytalnego oraz wysunąłem propozycję metod jego pomiaru w postaci autorskich wskaźników dostępności, penetracji i gęstości. W części empirycznej tego opracowania, w oparciu o zaproponowane wskaźniki i bazując na danych pozyskanych z baz KNF oraz GUS dokonałem analizy stopnia wykluczenia emerytalnego z dodatkowej części polskiego systemu emerytalnego nakreślając przy tym jednoznacznie negatywny obraz tego zjawiska.

Nurt I.3 – Wdrażanie i funkcjonowanie pracowniczych planów kapitałowych (PPK)

Do trzeciego nurtu badawczego zaliczyłem publikacje:

-
1.18	Jedynak T. (2018), <i>Wpływ wprowadzenia pracowniczych planów kapitałowych na wysokość przyszłych świadczeń emerytalnych w Polsce</i> , Ubezpieczenia społeczne. Teoria i praktyka, Nr 2/2018, s. 33-56.
1.19*	Jedynak T. (2019), <i>How to Effectively Encourage Poles to Save for Retirement? - The Use of Achievements of Behavioural Economics in the Construction of Employee Capital Plans</i> , Problemy Polityki Społecznej. Studia i dyskusje, 45(2), s. 33-46.
1.20*	Jedynak T. (2019), <i>Pracownicze plany kapitałowe jako instrument mobilizacji dodatkowych oszczędności emerytalnych w Polsce</i> , Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2(980), s. 113-130.
1.21	Filiczewska J., Jedynak T. (2020), <i>Pracownicze plany kapitałowe jako mechanizm poprawy adekwatności systemu emerytalnego w Polsce</i> , Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 1(985), s. 9-28.
-

* Wskazane publikacje przedstawiono w załączniku 8.

Badania prowadzone w ramach tego nurtu są rozwinięciem moich wcześniejszych badań dotyczącego budowy dodatkowej części polskiego systemu emerytalnego. Zainteresowanie problematyką wdrażania pracowniczych planów kapitałowych stanowiło naturalną konsekwencję toczących się w przestrzeni publicznej dyskusji dotyczących wdrażania nowego systemu gromadzenia dodatkowych oszczędności emerytalnych w Polsce.

Rozważania w obrębie tego nurtu otwiera tekst [1.18], który powstał jeszcze przed formalnym wprowadzeniem pracowniczych planów kapitałowych. W pracy tej, na podstawie projektu ustawy, scharakteryzowałem ideę pracowniczych planów kapitałowych, a następnie, bazując na metodach symulacyjnych przeprowadziłem próbę oceny wpływu wdrożenia PPK na wysokość przyszłych świadczeń emerytalnych. W rezultacie przeprowadzonych analiz stwierdziłem, że planowane wdrożenie PPK jest krokiem słusznym i potrzebnym, a długoletnie uczestnictwo w programie przyczyni się do istotnego wzrostu adekwatności dochodowej emerytur (w niektórych scenariuszach wzrost stopy

zastąpienia do 14%). Jednocześnie nawiązując do wątków podjętych w moich wcześniejszych pracach [1.13], [1.14] odnotowałem jednak, że uczestnictwo w PPK nie umożliwi pełnego pokrycia luki emerytalnej w Polsce.

Przesłanką podjęcia badań przedstawionych w artykule [1.19] była konstatacja, zgodnie z którą tradycyjne, oparte na ekonomii neoklasycznej i teorii racjonalnego wyboru rozwiązania mające zachęcać do dobrowolnego gromadzenia oszczędności emerytalnych, takie jak bodźce fiskalno-ekonomiczne, regulacje prawno-instytucjonalne czy edukacja społeczeństwa okazały się w dużej mierze nieskuteczne. W tej sytuacji coraz większego znaczenia w gromadzeniu oszczędności emerytalnych zaczęły nabierać rozwiązania bazujące na dorobku ekonomii behawioralnej, która poza rachunkiem użyteczności zysków i strat uwzględnia również czynniki o charakterze psychologicznym. Bazujące na obszernym przeglądzie literatury badania teoriopoznawcze omówione w opracowaniu [1.19] miały na celu nakreślenie istoty narzędzi ekonomii behawioralnej zastosowanych w PPK oraz ocenę ich skuteczności w zakresie osiągnięcia powszechności dodatkowego oszczędzania na cele emerytalne i stymulacji gromadzenia indywidualnych oszczędności emerytalnych w pożądaney wysokości. W pracy przedstawiłem również niewykorzystany w ramach PPK potencjał ekonomii behawioralnej dotyczący m.in. mechanizmu automatycznej eskalacji składki oraz zastosowania bodźców behawioralnych w fazie dekulacji oszczędności.

W publikacji [1.20], opracowanej niedługo po wejściu w życie ustawy o pracowniczych planach kapitałowych, podjąłem się odpowiedzi na pytanie o to, czy PPK przyczynią się do mobilizacji dodatkowych oszczędności emerytalnych w Polsce. Udzielając odpowiedzi na to pytanie zidentyfikowałem oraz scharakteryzowałem cztery główne grupy czynników wpływających na poziom dodatkowych oszczędności emerytalnych (zachęty finansowe, edukacja finansowa, marketing społeczny, czynniki behawioralne) oraz podjąłem próbę oceny systemu PPK w kontekście uwzględnienia w nim tych czynników. Stwierdziłem przy tym, że o ile PPK uwzględniają oddziaływanie czynników behawioralnych oraz zachęt finansowych, to jedynie w ograniczonym stopniu wykorzystują one potencjał marketingu społecznego. Odnotowałem również, że implementacja PPK nie przyczyniła się do intensyfikacji działań ukierunkowanych na edukację finansową społeczeństwa.

Artykuł [1.21] ma charakter empiryczny i stanowi rozwinięcie podejmowanego w moich wcześniejszych publikacjach wątku dotyczącego wpływu wprowadzenia PPK na wysokość świadczeń emerytalnych w Polsce. W pracy tej wpływ wprowadzenia PPK na adekwatność dochodową polskiego systemu emerytalnego badałem w ujęciu wielowymiarowym, uwzględniając ich wpływ na: 1) wyrównywanie poziomu konsumpcji w cyklu życia, 2) zapobieganie ubóstwu osób starszych oraz 3) zróżnicowanie świadczeń ze względu na płeć. Przeprowadzone analizy potwierdziły, że uczestnictwo w PPK może istotnie wpłynąć na wzrost indywidualnych stóp zastąpienia. Uwzględniając podejście wielowymiarowe mechanizm PPK oceniono jednak negatywnie: poza nadal otwartą kwestią upowszechnienia PPK, odnotowano bowiem, że w żaden sposób nie przyczyniają się one do zmniejszenia skali ubóstwa wśród emerytów oraz wyeliminowania nierówności ze względu na płeć. *Mój udział w powstaniu tej publikacji polegał przede wszystkim na opracowaniu koncepcji badań oraz*

założeń badawczych. Ponadto wraz z współautorką przeprowadzałem część badań oraz przygotowywałem tekst opracowania. Pełniłem również wiodącą rolę w opracowaniu wyników badań.

Ukoronowaniem drugiego i trzeciego nurtu prowadzonych przeze mnie badań jest współautorska monografia, podejmująca problematykę ekonomicznych uwarunkowań funkcjonowania PPK jako elementu dodatkowej części systemu emerytalnego w Polsce. W pracy tej – wraz ze współautorami – nakreśliłem rolę PPK w polskim systemie emerytalnym, scharakteryzowałem ich konstrukcję prawno-ekonomiczną oraz odniosłem się do zagadnienia wpływu PPK na poprawę adekwatności dochodowej świadczeń emerytalnych w Polsce.

Cycoń M., Filiczowska J., Jedynek T. (2021), *Pracownicze plany kapitałowe jako element dodatkowego systemu emerytalnego w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, w druku.

Ze względu na niezakończony proces publikacyjny (na dzień składania niniejszego wniosku, monografia po pozytywnych recenzjach została skierowana do druku), publikacji tej nie przedstawiam jednak do oceny mojego dorobku naukowego.

Nurt I.4 – Przechodzenie na emeryturę i postawy wobec systemu zabezpieczenia emerytalnego

Do czwartego nurtu badawczego zaliczyłem publikacje:

-
- 1.22 Jedynek T. (2016), *Przesłanki kształtowania wysokości minimalnego wieku emerytalnego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Nr 10 (958), s. 33-49.
 - 1.23* Jedynek T. (2019), *The determinants of effective retirement age – a cross-country analysis*, Proceedings of the 11th Economics & Finance Conference, Rome, Proceedings of the Economics & Finance Conferences, International Institute of Social and Economic Sciences, Prague, s. 76-92.
 - 1.24* Jedynek T. (2019), *Effective Retirement Age Determinants – Behavioural Approach*, (w:) *Medzinárodné vzťahy 2019: aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky: zborník vedeckých prác*, eds. A. Baleha, Z. Beňová, P. Jančovič, T. Kajánek, M. Karas, J. Szabó, E. Vlková, Publishing Ekonóm, Bratislava, s. 465-482.
 - 1.25* Płonka M., Jedynek T., Trynychuk W. (2020), *Retirement Behaviour Strategies: the Attitudes of Students from Poland and Ukraine towards the old-age risk*, Problems and Perspectives in Management, Vol. 18. No 2, s. 350-365.
 - 1.26 Finogenova Y., Kaigorodova G., Płonka M., Jedynek T., Poharchenko T., Zelenitsa I. (2020), *Awareness and Attitudes of Students to the Prospect of a Secure Old Age (w): Sustainable Economic Development and Advancing Education Excellence in the era of Global Pandemic: Proceedings of the 36th International Business Information Management Association Conference*, ed. K.S. Soliman, King of Prussia, PA, International Business Information Management Association, s. 10357-10368.
 - 1.27* Jedynek T. (2022), *Does the Formulation of the Decision Problem Affect Retirement? - Framing Effect and Planned Retirement Age*, International Journal of Environmental Research and Public Health, Vol. 19, Iss. 4, s. 1-31, (IF = 3,390).
-

* Wskazane publikacje przedstawiono w załączniku 8.

Badania prowadzone w ramach omawianego nurtu otwiera przyczynkowe opracowanie, w którym podjąłem problematykę zasad kształtowania wysokości minimalnego wieku emerytalnego [1.22]. Za główny cel tego artykułu przyjąłem uzupełnienie toczącej się debaty na temat granicy ustawowego wieku emerytalnego w Polsce o rozważania o charakterze metodycznym, perspektywę historyczną, a także o krytyczną analizę argumentów wysuwanych w kontekście podnoszenia wieku

emerytalnego oraz zrównywania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn. W opracowaniu tym stwierdziłem, że zachodzące przemiany społeczno-gospodarcze skutkują koniecznością modyfikacji dotychczasowego podejścia do wieku zakończenia aktywności zawodowej, jednakże zmiany w tym zakresie nie mogą być arbitralne, niezależne od całokształtu polityki społecznej czy realizujące wyłącznie doraźne cele polityczne.

Od strony empirycznej problematykę kształtowania się wieku emerytalnego analizowałem w opracowaniu [1.23]. Na podstawie analizy przekrojowej 34 krajów OECD przeprowadzonej z wykorzystaniem modeli regresji wielorakiej dowiodłem, że na efektywny wiek emerytalny największy wpływ mają zmienne, takie jak: postrzegany stan zdrowia, oczekiwana długość życia oraz wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 60-64 lata. Stwierdziłem również, że efektywny wiek przejścia na emeryturę jest dodatnio i statystycznie istotnie skorelowany ze względnym ubóstwem osób starszych, a ujemnie ze współczynnikiem obciążenia demograficznego i stopą zastąpienia. Komentując uzyskane rezultaty zauważyłem, że oszacowane modele nie są w stanie w pełni wyjaśnić różnic w efektywnym wieku emerytalnym w analizowanych krajach, co doprowadziło mnie do stwierdzenia, że oprócz parametrów ilościowych uwzględnionych w badaniu, także inne czynniki wpływają na decyzje emerytalne. Na tej podstawie wysunąłem przypuszczenie, które legło u podstaw mojej późniejszej monografii habilitacyjnej. Przypuszczenie to mówiło, że wśród czynników wpływających na efektywny wiek emerytalny znajdują się również uwarunkowania behawioralne.

Problem identyfikacji behawioralnych determinant efektywnego wieku emerytalnego podjąłem w opracowaniu [1.24]. W przeciwieństwie do większości opracowań podejmujących wątek determinant efektywnego wieku emerytalnego, praca ta wykracza poza neoklasyczne podejście do kwestii uwarunkowań decyzji emerytalnych i obejmuje spostrzeżenia wysuwane na podstawie osiągnięć ekonomii behawioralnej. Oprócz obszernego przeglądu literatury, głównym wkładem tego opracowania jest identyfikacja i omówienie czynników behawioralnych, które mogą mieć potencjalny wpływ na decyzje emerytalne, a których oddziaływanie nie zostało jeszcze empirycznie potwierdzone. W publikacji zaprezentowałem również autorską propozycję kompleksowego modelu zachowań emerytalnych. Rezultaty badań teoriopoznawczych przedstawionych w tym opracowaniu umożliwiły mi zidentyfikowanie istotnej luki badawczej w obszarze behawioralnych uwarunkowań decyzji emerytalnych, utwierdziły mnie w przekonaniu o istotnym znaczeniu poznawczym tego problemu oraz stanowiły bezpośrednią motywację do kontynuowania tego wątku w ramach rozprawy habilitacyjnej. W pewnym sensie omawiana publikacja stanowiła zatem przyczynek do moich dalszych badań w tym obszarze.

W artykule [1.27] przeprowadziłem badania dotyczące jednego z wątków podejmowanych wcześniej w pracy stanowiącej moje główne osiągnięcie naukowe. Celem tego opracowania była dalsza eksploracja zagadnienia wpływu efektu ramownia na indywidualne decyzje emerytalne. W opracowaniu tym wykorzystałem bazę danych (wyniki badań kwestionariuszowych) zgromadzoną w ramach przygotowywania rozprawy habilitacyjnej. Co istotne, badania omawiane w tym artykule przeprowadziłem w oparciu o zmodyfikowaną próbę badawczą, w odniesieniu do nowych (bardziej szczegółowych) hipotez badawczych oraz innymi metodami badawczymi (m.in. regresja krokowa

wsteczna metodą Walda). W efekcie zrealizowanych badań stwierdziłem, że efekt ramowania wpływa na wydłużenie planowanego wieku emerytalnego. Okazało się przy tym, że ramowanie ukierunkowane na straty w większym stopniu niż ramowanie ukierunkowane na zyski wpływa na decyzje respondentów. Jednocześnie nie znalazłem dowodów na słuszność twierdzenia, że szerokie ramowanie bardziej niż wąskie ramowanie wpływa na wydłużenie planowanego wieku emerytalnego. W kontekście tematyki mojej rozprawy habilitacyjnej opublikowanie tekstu tego artykułu w prestiżowym *International Journal of Environmental Research and Public Health* (IF = 3,390) postrzegam jako wyraz dostrzeżenia wagi podejmowanej przeze mnie problematyki na arenie międzynarodowej.

Opracowania [1.25] oraz [1.26] są efektem badań prowadzonych we współpracy z naukowcami z zagranicznych ośrodków naukowych. W artykule [1.25], na podstawie badań pierwotnych przeprowadzonych w Polsce i na Ukrainie (technika PAPI) analizowałem podobieństwa i różnice w postawach wobec ryzyka starości (m.in. preferowany model zabezpieczenia ryzyka starości, poglądy na temat zasad uczestnictwa w systemie emerytalnym, stopień świadomości emerytalnych) studentów z Polski i Ukrainy. *Mój wkład w powstanie tego artykułu obejmował w szczególności zaprojektowanie metodyki badań, omówienie dotychczasowych badań dotyczących zabezpieczenia starości w Polsce oraz przeprowadzenie analiz ilościowych i skomentowanie ich wyników.* Bezpośrednią kontynuację badań przeprowadzonych w Polsce i na Ukrainie stanowi opracowanie [1.26], w którym przedstawione zostały wyniki badań postaw wobec ryzyka starości studentów z Rosji. *Mój wkład w powstanie tego opracowania miał charakter metodyczny – byłem współautorem koncepcji badawczej oraz narzędzia badawczego (kwestionariusza PAPI).*

W obszarze tematycznym wytyczonym przez prace [1.25] i [1.26] mieści się również napisana przeze mnie we współautorstwie monografia [M.1] (publikacja dołączona do wniosku habilitacyjnego).

-
- M.1 Cycoń M., Jedynak T., Płonka M. (2020), *Postawy studentów wobec zabezpieczenia ryzyka starości - studium empiryczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
-

W monografii tej szeroko przeanalizowane i skomentowane zostały wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Celem tych badań było rozpoznanie opinii, poglądów i postaw młodzieży akademickiej wobec szeroko rozumianej problematyki zabezpieczenia emerytalnego. Razem ze współautorami w szczególności skoncentrowaliśmy się na zagadnieniach związanych ze sposobem organizacji i finansowania systemu emerytalnego, zasadach uczestnictwa w tym systemie oraz świadomości emerytalnej młodego pokolenia. *Mój wkład w powstanie tej publikacji obejmował w szczególności udział w opracowaniu koncepcji badawczej oraz metod badawczych, przeprowadzenie badań i opracowanie ich wyników (w tym analizy ilościowe i prezentacja graficzna wyników), a także częściowe przeprowadzenie studiów literaturowych.*

Obszar II – Efektywność i ryzyko inwestowania społecznie odpowiedzialnego

Drugi obszar tematyczny prowadzonych przeze mnie badań jest zakorzeniony w doświadczeniach związanych z przygotowywaniem rozprawy doktorskiej. Pomimo, że zagadnienie efektywności i ryzyka inwestycji wydają się odległe od kwestii związanych z ekonomią emerytalną, prowadzone przeze mnie w tym obszarze badania wywarły bardzo duży wpływ na moje późniejsze prace dotyczące

zabezpieczenia emerytalnego, w tym w szczególności na rozprawę habilitacyjną. Badając efektywność i ryzyko inwestycji społecznie odpowiedzialnych zwróciłem bowiem po raz pierwszy uwagę na pozafinansowe aspekty podejmowania decyzji oraz związaną z nimi potrzebę uwzględnienia w klasycznych modelach ekonomicznych również przesłanek o charakterze pozaekonomicznym.

W ramach omawianego obszaru tematycznego wyróżniłem publikacje:

- 2.1 Jedynek T. (2011), *Rozwój koncepcji inwestowania społecznie odpowiedzialnego w Polsce i na świecie*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 875, Kraków, s. 17-29.
- 2.2 Jedynek T. (2011), *Kontrowersje wokół efektywności inwestycji społecznie odpowiedzialnych*, Zeszyty Naukowe 11, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków, s. 237 – 252.
- 2.3* Jedynek T. (2017), *Is It Worth Being Good? – The Efficiency And Risk Of Socially Responsible Investing in Light of Various Empirical Studies*, Financial Internet Quarterly „e-Finanse”, Vol. 17. No 3, s. 1-14.
- 2.4 Jedynek T. (2016), *Fundusze inwestycyjne na rynku inwestycji społecznie odpowiedzialnych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Nr 2(950), s. 23-40.
- 2.5 Jedynek T. (2012), *Efektywność strategii inwestycji społecznie odpowiedzialnych na przykładzie Respect Index*, Zeszyty Naukowe nr 12, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków, s. 171-183.
- 2.6 Jedynek T. (2014), *Ocena efektywności strategii inwestycji społecznie odpowiedzialnych na przykładzie wyników polskich funduszy inwestycyjnych*, (w:) *Rynek kapitałowy wobec wyzwań dekonstrukcji*, pod red. A.Z. Nowaka i T. Czerwińskiej, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 220-232.
- 2.7* Jedynek T. (2016), *Czy warto być odpowiedzialnym społecznie? – analiza efektywności i ryzyka funduszy inwestycji społecznie odpowiedzialnych*, (w:) *Rynek kapitałowy - efektywność i ryzyko*, pod red. T. Czerwińskiej i A.Z. Nowaka, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 158-170.
- 2.8 Jedynek T. (2016), *Inwestowanie społecznie odpowiedzialne jako strategia alokacji długoterminowych oszczędności emerytalnych*, (w:) *Długoterminowe oszczędzanie. Podstawy, strategie i wyzwania*, pod red. J. Ruteckiej-Góry, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa 2016, s. 225-240.

* Wskazane publikacje przedstawiono w załączniku 8.

Opracowania [2.1] i [2.2] mają charakter teoretyczny i stanowią przyczynek do moich dalszych badań w omawianym obszarze. W tekstach tych przedstawiłem ewolucję koncepcji inwestowania społecznie odpowiedzialnego i stosowanych w jego ramach strategii inwestycyjnych, scharakteryzowałem współczesne rozumienie odpowiedzialnego inwestowania oraz przedstawiłem stan rozwoju rynku SRI na świecie i w Polsce. W efekcie przeprowadzonych badań zidentyfikowałem również występujące w literaturze dwa odmienne punkty widzenia dotyczące wpływu stosowania strategii SRI na efektywność i ryzyko portfela inwestycji: forsowaną przez zwolenników nowoczesnej teorii portfela hipotezę o negatywnym wpływie SRI na parametry portfela inwestycji oraz hipotezę przeciwną uzasadnianą brakiem efektywności rynku kapitałowego, za którą przemawiają również wyniki części badań empirycznych. Spostrzeżenie to stało się w kolejnych latach główną osią prowadzonych przeze mnie rozważań dotyczących inwestowania społecznie odpowiedzialnego.

Artykuł [2.3] stanowi efekt moich kilkuletnich studiów literaturowych. Na podstawie szerokiej kwerendy piśmiennictwa omówiłem w nim potencjalne kierunki wpływu stosowania strategii SRI na parametry portfela inwestycyjnego oraz scharakteryzowałem główne nurty w badaniach nad efektywnością i ryzykiem strategii SRI. Następnie dokonałem zestawienia i metaanalizy badań nad efektywnością i ryzykiem strategii inwestycji społecznie odpowiedzialnych. W efekcie przeprowadzonych badań odnotowałem, że w większości dotychczasowych badań nie znaleziono

empirycznych dowodów potwierdzających, że wpływ stosowania strategii SRI na parametry portfela jest statystycznie istotny, a w piśmiennictwie brak jest ostatecznej zgody, co do wpływu stosowania strategii SRI na efektywność i ryzyko inwestycji.

W tekście [2.4] podjąłem zagadnienie roli, jaką na rynku inwestycji społecznie odpowiedzialnych odgrywają inwestorzy instytucjonalni. W rezultacie rozważań teoretycznych wspartych analizą liczbową rynku SRI na świecie i w Polsce stwierdziłem, że aktywność funduszy inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla kształtu i rozwoju badanego rynku.

Prace [2.5], [2.6] i [2.7] obejmują badania empiryczne dotyczące problematyki efektywności i ryzyka funduszy inwestycji społecznie odpowiedzialnych. W publikacjach tych weryfikowałem hipotezy mówiące, że: 1) efektywność inwestycji wykorzystujących strategię SRI nie różni się od efektywności inwestycji opierających się na strategiach klasycznych; 2) ryzyko związane z inwestycjami wykorzystującymi strategię SRI nie różni się od ryzyka inwestycji opierających się na strategiach klasycznych. Badania prezentowane w omawianych pracach wykorzystywały zróżnicowanie ilościowe metod badawcze (m.in. statystyki opisowe, analiza szeregów czasowych, badanie podobieństwa rozkładów, budowa modeli ekonometrycznych) oraz prowadzone były na różnych próbach badawczych ([2.2] – indeksy spółek giełdowych publikowane przez GPW w Warszawie; [2.3] – grupa polskich funduszy inwestycyjnych; [2.4] – grupa amerykańskich funduszy inwestycyjnych). Wspólnym wnioskiem płynącym z badań prezentowanych w trzech omawianych pracach jest stwierdzenie, zgodnie z którym uwzględnianie w inwestycjach na rynku kapitałowym przesłanek pozaekonomicznych (o charakterze społeczno-etycznym, ekologicznym i środowiskowym) nie skutkuje obniżeniem efektywności portfela inwestycji. Ponadto wykazano również, że wbrew przypuszczeniom płynącym z teorii portfela Markowitza, związane ze stosowaniem strategii SRI ograniczenie spektrum inwestycyjnego nie prowadzi do zwiększenia ryzyka portfela inwestycji, a w niektórych przypadkach skutkuje nawet jego zmniejszeniem.

Opracowanie [2.8] wypełnia lukę badawczą dotyczącą możliwości zastosowania strategii SRI w polityce inwestycyjnej instytucji zajmujących się gromadzeniem oszczędności emerytalnych. Na podstawie analizy teoretyczno-kompilacyjnej wykazałem w nim, że stosowanie strategii SRI umożliwia realizację celów inwestycyjnych tych instytucji. Odnotowałem także, że korzyści z zastosowania strategii SRI przez te podmioty przejawiają się w generowaniu pozytywnych efektów zewnętrznych oraz odbudowywaniu zaufania do instytucji finansowych. Warto nadmienić, że tekst ten, obok opracowania [1.1], stanowi drugi pomost łączący podstawowe obszary moich zainteresowań naukowych: problematykę inwestowania społecznie odpowiedzialnego oraz zagadnienia związane z funkcjonowaniem zabezpieczenia emerytalnego.

Zwieńczeniem wątku inwestowania społecznie odpowiedzialnego w moich dotychczasowych badaniach jest monografia stanowiąca poprawioną i zaktualizowaną wersję obronionej przeze mnie w 2015 r. rozprawy doktorskiej. Pracę tę dołączyłem do przedkładanego wniosku.

M.2 Jedynak T. (2017), *Efektywność i ryzyko funduszy inwestycji społecznie odpowiedzialnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.

W monografii tej, bazując na swoich wcześniejszych pracach obszernie omówiłem teoretyczne zagadnienia związane z inwestowaniem społecznie odpowiedzialnym oraz dokonałem kompleksowej weryfikacji wpływu stosowania strategii SRI na efektywność i ryzyko portfela inwestycji. Stwierdziłem przy tym (podobnie jak w pracach [2.5], [2.6] i [2.7]), że nie ma podstaw, aby twierdzić, że stosowanie tych strategii prowadzi do obniżenia efektywności oraz wzrostu ryzyka portfela inwestycji.

O wysokiej wartości poznawczej prac badawczych zakwalifikowanych do omawianego nurtu badawczego świadczą m.in. dwa uzyskane przeze mnie wyróżnienia: praca [2.4] zdobyła pierwsze miejsce w konkursie na najlepszy referat naukowy nt. rynku kapitałowego przeprowadzony w ramach Kongresu Rynku Kapitałowego 2015. Z kolei moja rozprawa doktorska została wyróżniona Główną Nagrodą w konkursie na najlepszą pracę doktorską o Nagrodę Prezesa Zarządu GPW w Warszawie SA w 2016 r.

Pomimo przeniesienia w ostatnich latach moich zainteresowań badawczych na inne obszary, wątku inwestowania społecznie odpowiedzialnego nie porzuciłem jednak całkowicie. Wyrazem tego jest złożenie (w charakterze wykonawcy) w 2021 r., wniosku do NCN w ramach programu OPUS pt. *Uwarunkowania rozwoju inwestycji społecznie odpowiedzialnych wspierających realizację celów polityki społecznej i zrównoważonego rozwoju. Doświadczenia międzynarodowe i implikacje dla Polski.*

Obszar III – Wyzwania funkcjonowania wybranych dóbr publicznych wobec zachodzących przemian społeczno-ekonomicznych

Wątek wyzwań związanych z funkcjonowaniem dóbr publicznych w nowoczesnej gospodarce stanowi rozszerzenie podstawowego obszaru moich zainteresowań naukowych. Do podjęcia tej tematyki skłoniło mnie przede wszystkim zaproszenie do uczestnictwa w dwóch projektach naukowo-badawczych. Istotne znaczenie miało też powiązanie kwestii związanych z dystrybucją i finansowaniem wybranych dóbr publicznych z główną płaszczyzną moich badań związanych z funkcjonowaniem zabezpieczenia emerytalnego. Poza aspektami *stricte* naukowymi prace badawcze prowadzone w ramach omawianego obszaru wpłynęły na mój rozwój naukowy poprzez wykształcenie umiejętności pracy w kilkuosobowych, interdyscyplinarnych zespołach badawczych. Wyrazem tego jest m.in., wieloautorska struktura wymienionych poniżej publikacji.

-
- 3.1* Maj-Waśniowska K., Jedynak T., (2020), *The Issues and Challenges of Local Government Units in the Era of an Population Ageing*, Administrative Sciences, Vol. 10, No 2., s. 1-22.
 - 3.2* Jedynak T., Maj-Waśniowska K., Mamcarczyk M. (2020), *The challenges for local governments units in the face of the silver economy – evidence from Poland*, (w:) *Education Excellence and Innovation Management: a 2025 Vision to Sustain Economic Development during Global Challenges : Proceedings of the 35th International Business Information Management Association Conference (IBIMA)*, ed. Soliman K.S. King of Prussia, PA: International Business Information Management Association, 2020, s. 16840-16853.
 - 3.3* Jedynak T., Wąsowicz K. (2021), *The Relationship between Efficiency and Quality of Municipally Owned Corporations: Evidence from Local Public Transport and Waste Management in Poland*, Sustainability, Vol. 13, Iss. 17, s. 1-30, (IF = 3,251).
-

* Wskazane publikacje przedstawiono w załączniku 8.

Obok wskazanych wyżej, już wydanych publikacji w ramach omawianego nurtu jestem również współautorem trzech publikacji będących nadal w procesie wydawniczym. Mają na uwadze wartość poznawczą omawianych w nich badań, a także prestiż wydawnictwa, które podjęło się ich

opublikowania (Routledge) zdecydowałem o wspomnieniu o tych pracach w autoreferacie. Ze względu na nieukończony proces wydawniczy, nie przedstawiam ich jednak do oceny w ramach przedkładanego wniosku habilitacyjnego.

-
- 3.4 Jedynak T., Maj-Waśniowska K., Wąsowicz K. (2022), *The impact of megatrends on the evolution of public`c goods*, (w:) *Public Goods and the Fourth Industrial Revolution: Inclusive Models of Finance, Distribution and Production*, ed. M. Płonka, Routledge, publikacja przyjęta do druku po recenzji.
 - 3.5 Płonka M., Niżnik J., Jedynak T. (2022), *Health security as a public good in the era of the fourth industrial revolution in Poland*, (w:) *Public Goods and the Fourth Industrial Revolution: Inclusive Models of Finance, Distribution and Production*, ed. M. Płonka, Routledge, publikacja przyjęta do druku po recenzji.
 - 3.6 Płonka M., Rosiek K., Jedynak T. (2022), *The Impact of the Fourth Industrial Revolution and Contemporary Megatrends on the Production and Distribution of Public Goods and Services*, (w:) *Industrial Revolution 4.0 – Theoretical Foundations and Practical Implications*, ed. S. Mazur, Routledge, tekst złożony do recenzji.
-

Publikacje [3.1] oraz [3.2] powstały jako efekt projektu *Problemy JST w dobie starzejącego się społeczeństwa*, który był realizowany przez Wydział Finansów i Prawa UEK we współpracy z Regionalną Izbą Obrachunkową w Krakowie. W ramach tego projektu koordynowałem prace związane w wypracowaniem założeń badawczych i opracowaniem treści kwestionariusza badawczego oraz monitorowałem badania prowadzone wśród przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego (JST) z województwa małopolskiego.

Artykuł [3.1] wypełnia zidentyfikowaną w literaturze lukę badawczą dotyczącą wpływu zmian demograficznych na funkcjonowanie jednostek samorządu terytorialnego i społeczności lokalnych. W opracowaniu tym na podstawie studium teoretycznego wraz ze współautorkami zidentyfikowałem obszary funkcjonowania samorządów lokalnych, w których odczuwalne są skutki starzenia się społeczeństwa. Następnie na podstawie wyników badań empirycznych, wykorzystując metody wnioskowania statystycznego oraz analizę aglomeracyjną, wskazaliśmy na aktualne problemy JST wynikające ze starzenia się społeczeństwa oraz określiliśmy kluczowe wyzwania jakie proces ten niesie dla samorządów. *Mój wkład w powstanie tej publikacji obejmował wszystkie etapy prac badawczych. W szczególności uczestniczyłem w opracowaniu koncepcji i założeń oraz miałem wiodącą rolę przy doborze i opracowywaniu metod badawczych, a także przy opracowywaniu wyników badań.*

Problematykę wyzwań jakie niosą za sobą zmiany demograficzne dla funkcjonowania samorządów lokalnych kontynuowałem w opracowaniu [3.2]. W pracy tej bazując na wynikach badań kwestionariuszowych, w oparciu o statystyczną analizę rozkładów odpowiedzi udzielanych przez respondentów oraz autorski wskaźnik intensywności podejmowania działań mających na celu poprawę sytuacji osób starszych w gminie zdiagnozowaliśmy i oceniliśmy problemy dotyczące osoby starsze w kontekście rozwoju srebrnej gospodarki (*silver economy*) oraz wskazaliśmy związane z tym szanse i zagrożenia dla funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego. Stwierdziliśmy również, że problemy dotyczące osoby starsze stwarzają pole do rozwoju srebrnej gospodarki w wymiarze lokalnym oraz odnotowaliśmy, że starzenie się społeczeństwa oznacza konieczność redefinicji polityk publicznych celem uwzględnienia nowych uwarunkowań realizacji zadań publicznych na szczeblu lokalnym. *Mój wkład w powstanie tej publikacji obejmował w szczególności opracowanie koncepcji i*

założeń badań, opracowanie metod badawczych (w tym autorskiego wskaźnika) oraz przeprowadzenie analiz statystycznych i opracowanie wyników badań.

W artykule [3.3] skupiłem się na lokalnym wymiarze dóbr publicznych. Wraz ze współautorem podjęliśmy w nim pomijaną dotychczas literaturze problematykę związku efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw komunalnych z jakością świadczonych przez nie usług. Wkład tego opracowania w teoretyczne dyskusje nad funkcjonowaniem przedsiębiorstw komunalnych polega na przedstawieniu dysonansu między ich celami jako podmiotów rynkowych a interesem publicznym, dominującym w procesie świadczenia usług użyteczności publicznej. Istotnym wkładem metodycznym omawianej publikacji jest również autorska metoda pomiaru efektywności finansowej i operacyjnej przedsiębiorstw komunalnych oraz opracowanie zestawu standardów oceny jakości usług użyteczności publicznej. W aspekcie empirycznym opracowanie prezentuje wyniki zastosowania oryginalnego modelu badania efektów synergii różnych wymiarów wydajności przedsiębiorstw komunalnych, poprzez wykorzystanie taksonomicznych metod rankingowania podmiotów według wybranych cech i miar. Rezultaty omówionych w pracy badań empirycznych upoważniły nas do stwierdzenia, że ograniczona do aspektu finansowego oraz operacyjnego analiza funkcjonowania przedsiębiorstw komunalnych jest niepełna, gdyż kwestie te nie przekładają się na jakość usług świadczonych przez te przedsiębiorstwa. *Mój udział w powstaniu tej publikacji polegał przede wszystkim na przeprowadzeniu studiów literaturowych i opracowaniu przeglądu literatury. Ponadto wspólnie ze współautorem wypracowywałem koncepcje badawczą, a także uczestniczyłem w pracach związanych z opracowaniem metod badawczych oraz opracowaniem i skomentowaniem wyników badań empirycznych.*

Publikacje [3.4], [3.5] i [3.6] opracowałem w związku z uczestnictwem w projekcie *Spółeczno-gospodarcze konsekwencje czwartej rewolucji przemysłowej*, w którym jako zastępca lidera problemu węzłowego odpowiadałem m.in. za koordynację prac zespołu realizującego temat: *Modele wytwarzania i dystrybucji dóbr publicznych*.

Rozważania prowadzone w pracy [3.3] miały charakter poznawczy; koncentrowały się one na wpływie współczesnych megatrendów na dobra, które tradycyjnie są uznawane za publiczne oraz na zjawisku kreacji nowych dóbr publicznych w efekcie działania tych megatrendów. W opracowaniu, wraz ze współautorami, omówiłem, w jaki sposób megatrendy zmieniają sposoby wytwarzania i dystrybucji tradycyjnych dóbr publicznych oraz wskazałem, jakie nowe dobra i usługi pod wpływem rozwoju cywilizacyjnego zyskują cechy dóbr publicznych. *Jako współautor uczestniczyłem we wszystkich pracach związanych z przygotowaniem tej publikacji. Mój wkład w jej powstanie polegał w szczególności na przeprowadzeniu analizy wpływu na sferę dóbr publicznych megatrendów, takich jak: cyfryzacja i internetyzacja, globalizacja oraz starzenia się społeczeństwa.*

Kontynuację badań prowadzonych w omówionym wyżej opracowaniu stanowił tekst [3.4], w którym wraz ze współautorkami poruszyłem problematykę znaczenia państwa w dostarczaniu dóbr publicznych oraz kwestię bezpieczeństwa zdrowotnego jako dobra publicznego. W pracy tej wychodząc od potrzeby bezpieczeństwa jako podstawowej potrzeby człowieka omówiliśmy rolę państwa w jej zapewnianiu. Następnie na podstawie wyników przeprowadzonych badań kwestionariuszowych zbadaliśmy rzeczywiste postrzeganie przez Polaków roli państwa w dostarczaniu dóbr publicznych oraz

opracowaliśmy hierarchię ważności wsparcia wybranych dóbr publicznych przez państwo. W drugiej części opracowania uwagę poświęciliśmy jednemu z kluczowych obszarów aktywności państwa – bezpieczeństwu zdrowotnemu. W obszarze tym zbadaliśmy, jak zmienia się postrzegana przez respondentów rola państwa w zapewnianiu bezpieczeństwa zdrowotnego w obliczu zachodzących przemian społeczno-gospodarczych oraz w dobie pandemii COVID-19. *Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na wypracowaniu koncepcji badawczej i opracowaniu kwestionariusza badawczego (wspólnie ze współautorkami) oraz opracowaniu wyników badań.*

Opracowanie [3.5] stanowi podsumowanie prac badawczych realizowanych przez zespół realizujący projekt *Společno-gospodarcze konsekwencje czwartej rewolucji przemysłowej*, problem węzłowy *Modele wytwarzania i dystrybucji dóbr publicznych*. W przeciwieństwie do empirycznych opracowań [3.3] i [3.4] praca ta ma charakter systematyzujący i kompilacyjny. Wraz ze współautorkami podjęliśmy się w niej scharakteryzowania wpływu czwartej rewolucji przemysłowej i współczesnych megatrendów na produkcję i dystrybucję dóbr i usług publicznych. W tym celu przedstawiliśmy dylematy związane z definiowaniem dóbr publicznych, nakreśliliśmy istotę rewolucji 4.0 i współczesnych megatrendów oraz omówiliśmy zmiany jakie obecnie zachodzą w obszarze produkcji i dystrybucji wybranych dóbr publicznych. Skoncentrowaliśmy się przy tym na wskazaniu ogólnych zmian w postrzeganiu roli państwa w zabezpieczeniu obywateli przed wybranymi ryzykami społecznymi oraz szczegółowej analizie trzech obszarów, w których zmiany te są najbardziej widoczne: ochrona zdrowia, usługi użyteczności publicznej oraz edukacja. *Mój wkład w powstanie tej publikacji polegał na opracowaniu jej koncepcji (wraz ze współautorkami), podsumowaniu wyników badań zespołu dotyczących Rewolucji 4.0 i kluczowych megatrendów wpływających na sferę dóbr publicznych oraz omówieniu wyników badań dotyczących postrzegania roli państwa w zabezpieczeniu obywateli przed wybranymi ryzykami społecznymi.*

Inne publikacje

Jedna z monografii, której jestem współautorem nie została przypisana do żadnego z omówionych wyżej obszarów badawczych.

M.3 Płonka M., Stanienda J., Pawłowska-Szawara E., Jedynak T. (2021), *Koncepcja preferencyjnego kredytu w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych beneficjentów świadczenia Rodzina 500+*, Poltext, Warszawa.

Monografia ta powstała w związku z udziałem w projekcie *Model innowacyjnego instrumentu finansowego wspierającego rozwój mieszkalnictwa – od koncepcji do wdrożenia*, który był realizowany w ramach programu DIALOG przy wsparciu ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zaprezentowane w publikacji badania koncentrują się na identyfikacji kierunków wydatkowania środków otrzymywanych w ramach programu „Rodzina 500+” oraz analizie warunków, potrzeb i preferencji mieszkaniowych rodzin korzystających z tego świadczenia. W rezultacie przeprowadzonych badań zaproponowana została autorska koncepcja preferencyjnego kredytu mieszkaniowego, która przewiduje udzielanie przez Bank Gospodarstwa Krajowego gwarancji wkładu własnego oraz automatyczne przekierowanie świadczenia z programu „Rodzina 500+” na spłatę zaciągniętego kredytu. Rozważania zawarte w tej monografii miały istotne znacznie praktyczne, gdyż wnioski z badań

przedstawionych w tej publikacji stanowiły jedną z podstaw do późniejszych dyskusji merytorycznych na komisjach sejmowych i senackich nad ustawą z dnia 1 października 2021 r. *o gwarantowanym kredycie mieszkaniowym* (Dz. U. 2021 r. poz. 2133).

Pozostałe opublikowane przez mnie prace (zob. załącznik 5), które nie zostały zakwalifikowane do żadnego z wiodących obszarów badawczych, w przeważającej mierze zostały napisane przed uzyskaniem stopnia doktora. Ich rozproszona tematyka świadczy o poszukiwaniu przeze mnie specjalizacji badawczej. W obszarze moich zainteresowań było m.in. zagadnienie ryzyka w działalności gospodarczej oraz metod jego oceny. Podejmowałem również problematykę wykorzystania ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem, a także kwestie związane z funkcjonowaniem wybranych produktów ubezpieczeniowych. Jeden z artykułów poświęciłem również zagadnieniu przestępczości na rynku ubezpieczeniowym. Pomimo, że ostatecznie swoje zainteresowania skierowałem w innym kierunku, uważam, że przygotowanie tych publikacji przyczyniło się do mojego rozwoju naukowego oraz usprawniło mój warsztat badawczy.

4. Informacja o istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej

4.1. Staże naukowe i wizyty studyjne w innych ośrodkach naukowych

Aktywność naukową poza ośrodkiem macierzystym podejmowałem od początku kariery naukowej. Jednym z pierwszych jej wyrazów było uczestnictwo w 2012 r. w międzynarodowych warsztatach organizowanych przez Narodowy Uniwersytet w Singapurze „Doctorate Workshop on Advanced Financial Risk Management”. Podczas tych warsztatów nauczyłem się metodologii prowadzenia badań naukowych, która znajduje przejaw w większości napisanych przeze mnie opracowań, a także nawiązałem pierwsze kontakty międzynarodowe, które podtrzymuję do dzisiaj.

Wyrazem mojego dążenia do podejmowania współpracy z innymi ośrodkami naukowymi od samego początku kariery naukowej był również wybór promotora pracy doktorskiej. Wzorem wiodących uczelni zachodnich i wbrew utartemu w Polsce zwyczajowi, o sprawowanie opieki nad moim doktoratem poprosiłem promotora spoza macierzystej uczelni – prof. UW, dr hab. Teresę Czerwińską z Uniwersytetu Warszawskiego. W okresie pracy nad doktoratem współpraca z prof. Czerwińską oznaczała dla mnie częste wizyty na Uniwersytecie Warszawskim, w trakcie których konsultowałem prowadzone badania z pracownikami tamtejszego Wydziału Zarządzania oraz poznawałem ich warsztat badawczy. Wiedza i umiejętności, które wówczas zdobyłem przełożyły się zarówno na ostateczny kształt obronionej rozprawy doktorskiej, jak i na publikacje z zakresu inwestowania społecznie odpowiedzialnego opublikowane przed i po doktoracie (zob. pkt. 4.2.2 autoreferatu).

Nawiązana współpraca z prof. Teresą Czerwińską zaowocowała – już po obronie doktoratu – zaproszeniem mnie na półroczny staż naukowo-dydaktyczny na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego. W trakcie tego stażu miałem okazję pogłębić współpracę z pracownikami Wydziału oraz prowadzić zajęcia dla studentów. W ramach stażu byłem również współorganizatorem (wraz z dr Patrycją Chodnicką-Jaworską) seminarium naukowego "Zarządzanie Ryzykiem Instytucji

Finansowych”. Namacalnym efektem odbytego stażu były przygotowane w jego trakcie publikacje naukowe, w których kontynuowałem podjęty w doktoracie wątek inwestowania społecznie odpowiedzialnego ([2.4], [2.7], [2.8]). Z prac przygotowanych w tym okresie na szczególną uwagę zasługują opracowanie [2.7], za które otrzymałem I nagrodę w konkursie na najlepszy referat naukowy nt. rynku kapitałowego przeprowadzony w ramach Kongresu Rynku Kapitałowego 2015.

W kolejnych latach współpracę z innymi ośrodkami naukowymi intensyfikowałem w ramach wyjazdów na zagraniczne staże naukowo-dydaktyczne. Odbylem m.in. staże w ramach programu CEEPUS – na *University of Economics* w Pradze oraz Erasmus – w SHEI Banking University we Lwowie. Miałem również okazję, jako *visiting lecturer*, wygłaszać gościnne wykłady dla studentów i pracowników Uniwersytetu Narodowego „Politechnika Lwowska”. Co istotne, uczestnictwo w stażach zagranicznych poza aspektem dydaktycznym miało również charakter naukowy. W trakcie pobytu zagranicą miałem bowiem możliwość nawiązania nowych kontaktów, udziału w seminariach i zebraniach naukowych oraz prezentacji własnych kierunków badawczych i dyskusję nad nimi. Namacalnymi efektami wyjazdów zagranicznych były m.in. opublikowane w późniejszych latach współautorskie publikacje z badaczami z zagranicy ([1.25], [1.26]), a także wspólnie podejmowane inicjatywy naukowe (zob. omawiane dalej projekty badawcze).

Od października 2020 r. do lutego 2021 r. odbyłem drugi w mojej karierze półroczny staż naukowo-badawczy. Staż ten odbywałem pod opieką dr. hab. Damiana Walczaka, prof. UMK na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Celem stażu, poza wzmocnieniem kontaktów naukowych, doskonaleniem warsztatu badawczego i wymianą doświadczeń było zgromadzenie materiałów do monografii habilitacyjnej, a także konsultacja planowanej w jej ramach metodyki badawczej. W trakcie odbywania stażu uczestniczyłem w spotkaniach Katedry Zarządzania Finansami prezentując na nich częściowe wyniki prowadzonych badań oraz brałem udział w dwóch konferencjach naukowych organizowanych przez Katedrę. W trakcie jednej z tych konferencji prezentowałem wyniki badań dotyczących determinant niskiej partycypacji Polaków w pracowniczych planach kapitałowych, które prowadziłem w ramach stażu razem z prof. Walczakiem. Pośrednim efektem odbytego stażu było również złożenie w 2021 r. wniosku o sfinansowanie projektu pt. *Decyzje finansowe osób uprzywilejowanych emerytalnie* do Narodowego Centrum Nauki w ramach programu OPUS.

4.2. Projekty badawcze realizowane poza macierzystym ośrodkiem naukowym

Ważnym obszarem mojej aktywności naukowej poza Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie jest udział w projektach realizowanych w innych ośrodkach akademickich oraz udział w projektach realizowanych wspólnie z badaczami z innych ośrodków naukowych. Do szczególnie cennych inicjatyw w tym obszarze zaliczam:

- Udział w charakterze koordynatora po stronie UEK w międzyuczelnianym projekcie *Pracownicze Plany Kapitałowe w uczelniach publicznych*, który jest realizowany od 2020 r. na mocy porozumienia zawartego pomiędzy ośmioma publicznymi uczelniami publicznymi: Szkołę Główną Handlową w Warszawie, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Ekonomiczny w

Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Gdański oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

- Udział w przygotowaniu wniosku do Narodowego Centrum Nauki o sfinansowanie w ramach programu OPUS projektu pt. Uwarunkowania rozwoju inwestycji społecznie odpowiedzialnych wspierających realizację celów polityki społecznej i zrównoważonego rozwoju. Doświadczenia międzynarodowe i implikacje dla Polski. Poza mną w przygotowaniu wniosku uczestniczyli badacze z Politechniki Poznańskiej (kierownik projektu) oraz Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.
- Udział w przygotowaniu wniosku do Narodowego Centrum Nauki o sfinansowanie w ramach programu OPUS projektu pt. *Decyzje finansowe osób uprzywilejowanych emerytalnie*. Poza mną w przygotowaniu wniosku uczestniczyli badacze z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (kierownik projektu), Akademii Sztuki Wojennej oraz Vytautas Magnus University Agriculture Academy (Litwa).
- Udział w przygotowaniu wniosku do Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej o sfinansowanie w ramach programu Granty Interwencyjne projektu pt. *Oszustwa finansowe i cyberataki – obszary interwencji w dobie post-covid*. W przygotowanie wniosku, poza zespołem z UEK zaangażowani byli również badacze z Ukrainy, Gruzji oraz Litwy.
- Udział w przygotowaniu wniosku do Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej o sfinansowanie projektu pt. *Determinanty zaufania do sektora finansowego w erze cyfrowej – doświadczenia Polski i Ukrainy*. Wniosek ten został złożony przez zespół naukowców z UEK wspólnie z badaczami ze Lwowa (Uniwersytet Narodowy „Politechnika Lwowska”).

4.3. Organizacja konferencji i seminariów międzynarodowych

Za jedno ze swoich istotnych osiągnięć na polu międzynarodowej aktywności naukowej uznaję zainicjowanie współpracy międzyuczelnianej z badaczami z Ukrainy. Pierwsze kontakty z naukowcami z tego kraju nawiązałem na konferencji w Kijowie w 2016 r. oraz w trakcie stażu naukowo-dydaktycznego, który odbywałem w 2018 r. we Lwowie. Jednym z efektów tych wyjazdów było zorganizowanie przeze mnie w Krakowie Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. *Financial Ombudsman - Polish experience from the Ukrainian perspective*, której współorganizatorem była strona ukraińska. Konferencja ta stała się przyczynkiem do nawiązania trwałej współpracy pomiędzy krakowskim i lwowskim środowiskiem ubezpieczeniowym. W ramach tej współpracy cyklicznie, co pół roku, organizowane są polsko-ukraińskie konferencje naukowe. Jako inicjator tej formy współpracy uczestniczyłem w organizacji wszystkich konferencji z cyklu. Początkowo jako przewodniczący komitetu organizacyjnego konferencji odbywających się w Polsce oraz członek komitetu organizacyjnego konferencji odbywających się na Ukrainie, a później jako członek rady naukowej konferencji.

W ramach międzynarodowej aktywności naukowej zorganizowałem również dwa seminaria naukowo-dydaktyczne z udziałem uznanych badaczy z zagranicy:

- W 2018 r. na moje zaproszenie do Krakowa przyjechał prof. Roland Eisen (Uniwersytet Goethego we Frankfurcie), który wygłosił referat pt. *Long-term Care: Insurance, Savings, or Both?* Poza udziałem w samym seminarium spotkanie z Profesorem stanowiło dla mnie okazję do konsultacji moich zamierzeń badawczych związanych z pracą nad monografią habilitacyjną.
- W 2019 r. koordynowałem (wraz z dr Katarzyną Stabryło-Chudzio) przyjazd dr. Marco Paniego z Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz zorganizowałem seminarium naukowe z jego udziałem.

4.4. Udział w konferencjach międzynarodowych

Moja aktywność naukowa obejmuje również uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, w trakcie których popularyzowałem wyniki moich badań. Konferencje te poza możliwością nawiązania kontaktów i zaprezentowania wyników badań były również okazją do wymiany doświadczeń i analizy koncepcji badawczych z pracownikami naukowymi z całego świata. W trakcie dotychczasowej kariery uczestniczyłem łącznie (czynnie i biernie) w 66 konferencjach naukowych:

- przed uzyskaniem stopnia doktora uczestniczyłem w 13 konferencjach naukowych, z czego 5 miało charakter międzynarodowy. W ramach tych konferencji wygłosiłem łącznie 4 referaty (jeden we współautorstwie);
- po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczyłem w 53 konferencjach naukowych, w tym 22 krajowych i 31 międzynarodowych, przy czym 10 z nich odbywało się poza granicami kraju (m.in. w Rzymie, Kijowie, Lwowie, Madrycie, Pradze oraz Lizbonie). W trakcie tych konferencji zaprezentowałem 34 referaty, z czego 16 wystąpień wygłosiłem w języku angielskim (trzy we współautorstwie). Pięciokrotnie (w tym raz na konferencji międzynarodowej) miałem przyjemność pełnić rolę moderatora i przewodniczyć sesjom panelowym obrad konferencyjnych.

4.5. Inna aktywność naukowa realizowana poza miejscem zatrudnienia

W ramach prowadzonej działalności naukowo-badawczej jestem zaangażowany w działalność dwóch międzynarodowych sieci badawczych: International Institute of Social and Economic Sciences (od 2019 r.) oraz Eurasian Business and Economy Society (od 2017 r.). Aktywność w obu tych sieciach, w szczególności uczestnictwo w organizowanych przez nie konferencjach i spotkaniach naukowych dało mi możliwość nawiązania współpracy z badaczami z całego świata oraz skonsultowania z nimi zamierzeń badawczych podejmowanych w ramach realizowanych przeze mnie projektów. Jestem również członkiem dwóch krajowych stowarzyszeń naukowych stanowiących platformy wymiany wiedzy oraz nawiązywania kontaktów naukowych: Polskiego Stowarzyszenia Ubezpieczenia Społecznego (od 2019 r.) oraz Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (od 2015 r.).

O wykazywanej przeze mnie aktywności naukowej poza macierzystym ośrodkiem naukowym świadczy również pośrednio struktura moich publikacji. Spośród 7 monografii naukowych, których jestem autorem lub współautorem, jedynie 3 zostały wydane w wydawnictwie Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Podobnie na 19 rozdziałów w monografiach mojego autorstwa zaledwie

4 publikacje (o charakterze *stricte* dydaktycznym) ukazały się w wydawnictwie uczelnianym. Pozostałe 15 rozdziałów było publikowanych w prestiżowych wydawnictwach międzynarodowych (np. *Springer*), w materiałach z konferencji zagranicznych wydawanych w Pradze, Bratysławie, Lwowie i Kijowie, a także w wydawnictwach ogólnopolskich (*Poltext*, *Wolters Kluwer*) i uczelnianych. Kolejne 2 rozdziały których jestem współautorem zostały natomiast przyjęte do druku w wydawnictwie *Routledge*.

Znaczną dywersyfikację miejsc publikacji moich prac można odnotować również w przypadku artykułów naukowych – z łącznej liczby 35 opracowań, jedynie 10 tekstów (w tym 5 przed doktoratem) ukazało się w wydawnictwie UEK. Pozostałe publikacje zostały wydane po angielsku w czasopismach o zasięgu międzynarodowym (np. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *Sustainability*, *Administrative Science*, *Problems and Perspectives in Management*, *Journal of Insurance*, *Financial Markets and Consumer Protection*, *Economic and Environmental Studies*) lub w czasopismach ogólnopolskich (np. *Ubezpieczenia społeczne. Teoria i praktyka*, *Problemy Polityki Społecznej*, *Studia i dyskusje*, *Ekonomia – Wrocław Economic Review*).

Obok omówionych we wcześniejszych fragmentach autoreferatu efektów w postaci publikacji mojego autorstwa lub współautorstwa, nawiązana przeze mnie w trakcie różnych wyjazdów oraz konferencji współpraca naukowa zaowocowała powierzeniem mi przez poznanych redaktorów naczelnych i edytorów roli recenzenta publikacji naukowych. Dotychczas sporządziłem 25 recenzji prac naukowych, w tym 11 w języku angielskim. Ze szczególnie cenne uważam recenzję monografii *Basics of Public Sector Economics* autorstwa prof. Benta Greve’a z Roskilde University wykonaną na zlecenie prestiżowego wydawnictwa *Routledge*, a także cztery anonimowe recenzje wykonane na zlecenie renomowanych czasopism posiadających Impact Factor (*Oeconomia Copernicana*, *International Journal of Environmental Research and Public Health* oraz *Sustainability*). W ramach aktywności krajowej współpracowałem m.in. z czasopismami: *Ubezpieczenia społeczne. Teoria i praktyka*; *Problemy Zarządzania*; *Rozprawy Ubezpieczeniowe*. *Konsument na rynku usług finansowych*; *Ekonomia – Wrocław Economic Review*; *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej*; *Wrocław Review of Law, Administration & Economics* oraz *Olsztyn Economic Journal*.

5. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę

5.1. Działalność w obszarze kształcenia i dydaktyki

Działalność dydaktyczna stanowi znaczącą część mojej aktywności zawodowej. Jako adiunkt w Katedrze Zarządzania Ryzykiem i Ubezpieczeń prowadzę zajęcia na wszystkich poziomach studiów. Za szczególnie ważne doświadczenia dydaktyczne uważam prowadzenie wykładów na studiach doktoranckich z przedmiotu *Teoria ryzyka i zarządzanie ryzykiem*, prowadzenie zajęć na studiach podyplomowych (*Pracownicze systemy emerytalne*, *Zarządzanie ryzykiem na rynku finansowym*), a także prowadzenie zajęć z przedmiotu *Insurance* w języku angielskim na kierunku *Corporate Finance*. Ponadto wśród wykładanych przeze mnie przedmiotów znajdują się typowe przedmioty kierunkowe (np. *Ubezpieczenia*, *Ubezpieczenia społeczne*, *Ubezpieczenia w turystyce*, *Rynek ubezpieczeń*, *Ryzyko w*

działalności gospodarczej i ubezpieczenia, Etyka na rynkach finansowych) oraz przedmioty o charakterze opracowanych przeze mnie od podstaw wykładów autorskich (*Systemy zabezpieczenia emerytalnego, Teoria ryzyka*).

W ramach podstawowego zatrudnienia współpracuję z Podhalańskim Ośrodkiem Nauk Ekonomicznych w Nowym Targu (jednostka wspólna Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie i Podhalańskiej Państwowej Uczelni Zawodowej w Nowym Targu), gdzie prowadzę m.in. zajęcia z *Ubezpieczeń* oraz *Teorii ryzyka*. Dodatkowo od 2019 r. jestem również zaangażowany w działalność Młodzieżowego Uniwersytetu Ekonomicznego UEK, w ramach którego prowadzę dla młodzieży ze szkół podstawowych i liceów zajęcia e-learningowe z przedmiotu *System ubezpieczeń*.

W wyniku studenckiej oceny jakości zajęć dydaktycznych rokrocznie jestem jednym z najwyższej ocenianych pracowników Katedry, a prowadzone przeze mnie zajęcia są uzyskują oceny znacząco wyższe niż średnia ocena zajęć prowadzonych w całym Uniwersytecie. Prowadzone przeze mnie zajęcia zostały również wysoko ocenione przez moich przełożonych (bardzo dobre oceny z hospitacji).

Po uzyskaniu stopnia doktora odbyłem wyjazdy stypendialne w ramach programów międzynarodowych, w trakcie których wyjazdów prowadziłem zajęcia dydaktyczne dla studentów z uczelni zagranicznych:

- w SHEI Banking University wygłosiłem cykl wykładów obejmujących teorię funkcjonowania systemów emerytalnych oraz ewolucję i wyzwania polskiego systemu emerytalnego;
- na Uniwersytecie Narodowym „Politechnika Lwowska” wygłosiłem gościnny wykład pt. *Modern pension systems – functioning and key challenges*;
- w Uniwersytecie Ekonomicznym w Pradze prowadziłem ośmiogodzinny kurs zatytułowany *Pension Economics in the Era of Ageing Population*.

Obok prowadzenia wykładów i ćwiczeń, ważnym obszarem mojej pracy dydaktycznej jest prowadzenie seminarium dyplomowego na studiach licencjackich oraz magisterskich. Dotychczas wypromowałem 31 prac licencjackich oraz 30 prac magisterskich. Recenzowałem 27 prac magisterskich.

W latach 2017-2018 byłem promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim mgr Agnieszki Witwickiej-Szczepankiewicz (promotor: dr hab. Maria Płonka, prof. UEK). Satysfakcja z dzielenia się moimi uwagami i spostrzeżeniami z doktorantką w ramach tego przewodu była tym większa, że przygotowana w jego ramach rozprawa pt. *Otwarte ubezpieczenia grupowe jako innowacyjna forma ubezpieczeń osobowych* została obroniona z wyróżnieniem oraz zdobyła I miejsce w IV edycji Konkursu Rzecznika Finansowego na najlepszą pracę doktorską z zakresu ochrony klienta na rynku finansowym. Od 2016 r. jestem również promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim mgr Pawła Olejnika, który przygotowuje rozprawę doktorską pt. *Efektywność inwestowania w podmioty kierujące się społeczną odpowiedzialnością biznesu* (promotor: dr hab. Joanna Wyrobek, prof. UEK).

Moje osiągnięcia dydaktyczne wiążą się także z pracą w zespołach opracowujących programy kształcenia dla nowych kierunków studiów i specjalności. Efektem prac podejmowanych przez zespoły, których byłem członkiem było uruchomienie w 2018 r. na Wydziale Finansów i Prawa nowego kierunku studiów *Bankowość i zarządzanie ryzykiem* oraz wprowadzenie do oferty dla studentów trzech nowych

specjalności proponowanych w ramach kierunku *Finanse i rachunkowość: Zarządzanie finansami osobistymi* (od 2013 r.), *Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych* (od 2015 r.) oraz *Doradztwo biznesowe* (od 2021 r.)

Mój wkład w działalność dydaktyczną obejmuje również udział w opracowaniu dwóch podręczników akademickich (autorstwo i współautorstwo 4 rozdziałów) oraz opublikowanie we współautorstwie zbioru zadań (zob. niżej). Publikacje te obejmują swoją problematyką zagadnienia z zakresu ubezpieczeń gospodarczych i społecznych.

Cycoń M., Jedynek T. (2020), *Ubezpieczenia gospodarcze i społeczne – zbiór zadań*, Poltext, Warszawa, ss. 138.

Jedynek T. (2014), *Charakterystyka systemu emerytalnego w ramach powszechnego ubezpieczenia społecznego*, (w:) *System ubezpieczeń społecznych*, pod. red. W. Sułkowskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 45-76.

Cycoń M., Jedynek T. (2014), *System ubezpieczeń społecznych w Polsce*, (w:) *Współczesne ubezpieczenia społeczne*, pod. red. W. Sułkowskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 26-44.

Cycoń M., Jedynek T. (2014), *Wybrane alternatywne metody zabezpieczenia emerytalnego*, (w:) *Współczesne ubezpieczenia społeczne*, pod. red. W. Sułkowskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 106-116.

Jedynek T. (2013), *Istota, funkcje, zasady i klasyfikacja ubezpieczeń*, (w:) *Współczesne ubezpieczenia gospodarcze*, pod. red. W. Sułkowskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 57-70.

Poza współautorstwem tradycyjnych podręczników jestem również autorem nowoczesnych, interaktywnych materiałów dydaktycznych oraz kursów e-learningowych do części z prowadzonych przeze mnie przedmiotów. Materiały te od 2011 r. zamieszczam na platformie cyfrowej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (e-uczelnia).

Jako swój ważny wkład w rozwój dydaktyki postrzegam udział w przygotowaniu ekspertyz dotyczących oceny przyrostu kompetencji studentów studiów dualnych w zakresie finansów i rachunkowości.

Płonka M., Jedynek T., Smoleń, M., Swatkowska A. (2020), *Analiza wyników kompetencji i wykonanie raportu końcowego po zakończeniu roku akademickiego 2019/2020 na podstawie narzędzia badawczego analizującego przyrost kompetencji w zakresie finansów i rachunkowości studentów studiów dualnych. Bilans kompetencji po zakończeniu roku akademickiego 2019/2020.*

Płonka M., Jedynek T., Swatkowska A., Smoleń M. (2019), *Analiza wyników kompetencji i wykonanie raportu końcowego po zakończeniu roku akademickiego 2018/2019 na podstawie narzędzia badawczego analizującego przyrost kompetencji w zakresie finansów i rachunkowości studentów studiów dualnych. Bilans kompetencji po zakończeniu roku akademickiego 2018/2019*

W ekspertyzach tych, wraz z zespołem, badałem w ujęciu wielokryterialnym zmiany kompetencji studentów w ramach cyklu kształcenia (po ukończonym roku akademickim). Moja rola w poszczególnych opracowaniach polegała na merytorycznej konsultacji metodyki badawczej oraz statystycznym opracowaniu i podsumowaniu wyników badań. Wskazane ekspertyzy były realizowane w ramach projektu *Studia dualne na kierunku finanse i rachunkowość – profil praktyczny w Podhalańskim Ośrodku Nauk Ekonomicznych* finansowanego w ramach Programu Wiedza-Edukacja-Rozwój (POWER) i realizowanego w Podhalańskiej Państwowej Uczelni Zawodowej w Nowym Targu.

Źródłem satysfakcji z prowadzonej przeze mnie działalności dydaktycznej są sukcesy moich studentów na polach wykraczających poza standardowy program studiów. W szczególności miałem przyjemność być opiekunem zespołu studentów, który w 2019 r. zajął pierwsze miejsce w konkursie *Ethics Challenge* organizowanym przez CFA Society Poland.

Do swoich osiągnięć na polu dydaktycznym zaliczam także współpracę ze studentami z Koła Naukowego Ubezpieczeń „Risk Management”. W ramach tej współpracy w latach 2015-2021 siedmiokrotnie brałem udział projektach naukowo-dydaktycznych angażujących studentów w prowadzenie własnych badań naukowych oraz prezentację ich wyników. Moja rola w każdym z projektów polegała na sprawowaniu opieki merytorycznej nad studentami przygotowującymi opracowania naukowe oraz wystąpienia konferencyjne, a także koordynowanie procesu wydawniczego. Efektem zrealizowanych projektów jest opublikowanie w wydawnictwie Fundacji Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie 9 monografii naukowych zawierających łącznie 83 artykuły naukowe napisane przez studentów (jestem współredaktorem naukowym siedmiu z tych monografii) oraz zorganizowanie 4 konferencji naukowych, w trakcie których studenci prezentowali wyniki swoich badań. Formą mojego zaangażowania w prace studenckich kół naukowych jest również udział w wyjazdowych sympozjach Koła Naukowego Ubezpieczeń oraz Koła Naukowego Bankowości w Trzemeśni (dotychczas odbyły się dwie edycje: w 2018 r. i 2019 r.).

5.2. Działalność organizacyjna

Aktywnie angażuję się działalność organizacyjną na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. Do najważniejszych osiągnięć w tym zakresie zaliczam pracę w zespołach roboczych i organach kolegialnych UEK. W kadencji 2016-2020 z powołania Dziekana lub Rady Wydziału Finansów i Prawa pełniłem funkcje:

- członka rady programowej Ośrodka Międzynarodowych Projektów Naukowych UEK,
- członka wydziałowego zespołu ds. finansów,
- członka wydziałowej komisji programowo-dydaktycznej ds. kierunku Bankowość i zarządzanie ryzykiem,
- członka wydziałowej komisji programowo-dydaktycznej ds. kierunku Prawo (2016-2020).

Ponadto w okresie tym byłem również odpowiedzialny za koordynację prac związanych z uruchomieniem nowych kierunków studiów podyplomowych na Wydziale Finansów i Prawa oraz koordynowałem opracowanie nowej strony internetowej Wydziału. Jako wyraz docenienia mojego zaangażowania w prace na rzecz Uniwersytetu oraz dostrzeżenia jego istotnego znaczenia dla wspólnoty akademickiej traktuję wybranie mnie w 2020 r. na Senatora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (kadencja 2021-2024).

Istotnym obszarem mojej działalności organizacyjnej jest zaangażowanie w organizację konferencji i seminariów naukowych. Łącznie uczestniczyłem w organizacji 13 konferencji naukowych (w tym 10 po doktoracie). Za szczególnie wartościowe pozycje w moim dorobku organizacyjnym poczytuję czterokrotne pełnienie funkcji przewodniczącego komitetu organizacyjnego konferencji oraz

dwukrotne zaproszenie do zasiadania w radach programowych konferencji. Spośród zorganizowanych przeze mnie wydarzeń na szczególną uwagę zasługują:

- Specjalna Jubileuszowa Konferencja Naukowa „Myśl ubezpieczeniowa w Polsce. Osiągnięcia i nowe wyzwania” zorganizowana w 2021 r. w Krakowie z okazji Jubileuszu prof. dr hab. Wandy Sułkowskiej. W tym koordynowanym przeze mnie wydarzeniu wzięło udział ponad 100 przedstawicieli polskiego środowiska ubezpieczeniowego.
- Cykl polsko-ukraińskich konferencji naukowych zainicjowany przeze mnie w 2018 r. W ramach tego cyklu dwukrotnie współorganizowałem konferencje naukowe odbywające się granicami Polski (szczegółowy opis zamieszczono w pkt. 5.1.3 autoreferatu).
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa "Kierunki Badań nad Współczesnymi Zjawiskami Finansowymi", której organizacji przewodniczyłem w 2017 r. W konferencji tej udział wzięło ponad 130 osób, w tym czołowi reprezentanci polskiej nauki o finansach. W ramach organizacji konferencji brałem również udział w przygotowaniu wydania publikacji pokonferencyjnej pod redakcją prof. dr. hab. Stanisława Owsiaka oraz koordynowałem projekt z zakresu edukacji ekonomicznej finansowany ze środków Narodowego Banku Polskiego pt. „Kierunki Badań nad Współczesnymi Zjawiskami Finansowymi”.

Poza organizacją konferencji naukowych byłem również organizatorem lub współorganizatorem 5 seminariów naukowych. Obok dwóch omawianych w pkt. 5.1.3 autoreferatu seminariów naukowo-dydaktycznych z udziałem zagranicznych badaczy (prof. Roland Eisen i dr Marco Pani) oraz wspomnianego w pkt. 5.1.1 seminarium zorganizowanego w trakcie stażu na Uniwersytecie Warszawskim zorganizowałem również dwa seminaria we współpracy z Instytutem Emerytalnym. W trakcie tych seminariów studenci i pracownicy Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie mieli okazję wysłuchać wykładów dra Antoniego Kolka i dra Marcina Wojewódki („Wyzwania polskiego systemu emerytalnego”) oraz Oskara Sobolewskiego („Wdrażanie Pracowniczych Planów Kapitałowych – pierwsze doświadczenia”).

Za osiągnięcia organizacyjne, wyjątkowe zaangażowanie i prace na rzecz Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie trzykrotnie otrzymałem nagrody Rektora za działalność organizacyjną (w tym jedną nagrodę zespołową).

5.3. Popularyzacja nauki i współpraca z otoczeniem gospodarczym

Obok pracy naukowej, dydaktycznej oraz organizacyjnej podejmowałem także działalność popularyzującą naukę, w ramach której realizowałem m.in. następujące aktywności:

- Opublikowanie artykułu mojego autorstwa pt. „Czy warto być odpowiedzialnym społecznie? Analiza efektywności i ryzyka funduszy inwestycji społecznie odpowiedzialnych” w Gazecie Giełdy Parkiet (grudzień 2015 r.);
- Opublikowanie artykułu, którego byłem współautorem pt. „Powody niskiego uczestnictwa w PPK” w biuletynie Izby Gospodarczej Towarzystw Emerytalnych (nr grudzień 2021).

- Udział w charakterze eksperta w audycjach radiowych (Polskie Radio 24: „Czy świadczenie Emerytura+ jest potrzebne”, kwiecień 2019; Radio Kraków: „Pracownicze Plany Kapitałowe - pytania i odpowiedzi”, październik 2019);
- Przygotowywanie sprawozdań popularyzujących rezultaty organizowanych konferencji, w tym: Sprawozdania z III Krakowskiej Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Ubezpieczenia w państwach europejskich. Zagadnienia ekonomiczno-prawne”, Rozprawy Ubezpieczeniowe, 2015 r. (współautorzy M. Szaraniec i M. Płonka), artykułu sprawozdawczego pt. „Mižnarodnij dosvid funkcionuvannâ institutu finansovogo ombudsmena”, Strahova Sprava, lipiec 2018 r. (współautorzy: P. Gorislavec, V. Trinčuk V. i I. Zelenicâ oraz artykułu sprawozdawczego pt. „Krakovskaâ strahovaâ konferenciâ”, Strahova gazeta, lipiec 2019 r. (współautor V. Trinčuk);
- Wygłoszenie prelekcji na otwartym spotkaniu organizowanym przez PTE o w Krakowie pt. „Czy warto być odpowiedzialnym inwestorem? – o efektywności i ryzyku inwestowania społecznie odpowiedzialnego” (listopad 2021).

Teoretyczną wiedzę z tych obszarów ekonomii i finansów, które były przedmiotem moich badań popularyzowałem i implementowałem w praktyce poprzez współpracę z otoczeniem gospodarczym. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje moja aktywność na następujących płaszczyznach:

- Współpraca w charakterze eksperta z Instytutem Emerytalnym, który jest niezależnym *think tankiem* skupiającym ekspertów zajmujących się systemem emerytalnym, ubezpieczeniami oraz długoterminowym oszczędzaniem. W ramach tej współpracy jestem m.in. zapraszany do wypowiadania się w mediach społecznościowych w dyskusjach dotyczących bieżących spraw z zakresu zabezpieczenia emerytalnego. Jako ekspert Instytutu Emerytalnego byłem również współwykonawcą trzech ekspertyz dotyczących podlegania ubezpieczeniom społecznym samozatrudnionych przygotowanych na zlecenie Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców.

Kolek A., Jedynak T., Wojewódka M. (2019). *Ekspertyza dotycząca zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym przez samozatrudnionych w Niemczech oraz w innych państwach*, Instytut Emerytalny, Warszawa.

Kolek A., Wojewódka M., Jedynak T., Dybał M. (2018), *Zachowania osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą wobec możliwych zmian w systemie zabezpieczenia społecznego – analiza behawioralna*, Instytut Emerytalny, Warszawa.

Kolek A., Jedynak T., Wojewódka M. (2018), *Samozatrudnieni w Wielkiej Brytanii – zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym*, Instytut Emerytalny, Warszawa.

- Współpraca z PZU SA, w ramach której byłem współautorem ekspertyzy mającej na celu wytypowanie produktów ubezpieczeniowych z zakresu ubezpieczeń senioralnych i medycznych właściwych do recypowania na polskim rynku.

Sułkowska W., Cycoń M., Jedynak T., Witwicka-Szczepankiewicz A. (2020), *Analiza ubezpieczeń oferowanych na rynku europejskim - w poszukiwaniu produktów do recypowania w Polsce*, Katedra Zarządzania Ryzykiem i Ubezpieczeń Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.

- Uczestnictwo w projekcie „Model innowacyjnego instrumentu finansowego wspierającego rozwój mieszkalnictwa – od koncepcji do wdrożenia” finansowanego ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa wyższego w ramach programu „Dialog”. Efekty tego projektu (w formie monografii naukowej oraz ekspertyzy) stanowiły jedną z podstaw do merytorycznych do dyskusji

nad założeniami do ustawy o gwarantowanym kredycie mieszkaniowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 2133) – członkowie zespołu eksperckiego brali udział w posiedzeniach Komisji Sejmowych i Senackich.

Płonka M., Stanienda J., Pawłowska-Szawara E., Jedynak T. (2021), *Koncepcja preferencyjnego kredytu w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych beneficjentów świadczenia Rodzina 500+*, Poltext, Warszawa, ss. 176.

Andrzejewski M., Płonka M., Stanienda J., Pawłowska-Szawara E., Jedynak T. (2019), *Raport z badań ankietowych typu CAWI przeprowadzony w grupie rodzin pobierających świadczenie z programu „Rodzina 500+” z województwa małopolskiego*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków.

- Płaszczyzną, na której dokonywałem bezpośredniego transferu wiedzy do praktyki była moja współpraca z firmą Omni Calculator. W ramach tej współpracy opracowywałem i konsultowałem merytorycznie kalkulatory finansowe i emerytalne dedykowane dla indywidualnych użytkowników Internetu z krajów anglojęzycznych (www.omnicalculator.com).

W przeszłości w ramach aktywności zawodowej współpracowałem również z firmami doradczymi wykonując na ich zlecenie ekspertyzy dla podmiotów rynkowych (biznes plany, strategie rozwoju, projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej). Ostatecznie w 2017 r. podjąłem jednak decyzję o rezygnacji z dalszej aktywności w tym obszarze i skoncentrowałem się na realizowaniu wyłącznie działalności naukowo-badawczej.

6. Literatura cytowana

- Ando, A. and Modigliani, F. (1963), “The ‘Life Cycle’ Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests”, *The American Economic Review*, Vol. 53 No. 1, pp. 55–84.
- Barr, N. and Diamond, P. (2014), *Reformy Systemu Emerytalnego, Krótki Przewodnik*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Baszczak, Ł. (2020), “Ekonomia behawioralna w Pracowniczych Planach Kapitałowych - analiza skuteczności”, *Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze*, Vol. 13, pp. 5–17.
- Bednarczyk, T.H., Bielawska, K., Jackowska, B. and Wycinka, E. (2019), *Ekonomiczne i Demograficzne Uwarunkowania Funkcjonowania i Rozwoju Ubezpieczeń*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Behaghel, L. and Blau, D. (2012), “Framing Social Security Reform: Behavioral Responses to Changes in the Full Retirement Age”, *American Economic Journal: Economic Policy*, Vol. 4 No. 4, pp. 41–67.
- Bera, A. and Walczak, D. (2012), “Problematyka wieku emerytalnego w modernizacji polskiego systemu emerytalnego. Głos w dyskusji”, *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, Vol. 1, pp. 111–119.
- Beshears, J., Choi, J., Laibson, D. and Madrian, B. (2013), “Simplification and saving”, *Journal of Economic Behavior & Organization*, Elsevier, Vol. 95 No. C, pp. 130–145.
- Blake, D. (2006), *Pension Economics*, John Wiley & Sons, Ltd., Chichester.
- Brown, J.R., Kapteyn, A. and Mitchell, O.S. (2016), “Framing and Claiming: How Information-Framing Affects Expected Social Security Claiming Behavior”, *Journal of Risk and Insurance*, Vol. 83 No. 1, pp. 139–162.
- Buchholtz, S. and Rutecka-Gora, J. (2021), “The Impact of Framing and Anchoring on Postponing Labour Market Exit – Evidence from Polish NDC+FDC Pension Scheme”, *European Research Studies Journal*, European Research Studies Journal, Vol. XXIV No. 2, pp. 122–138.
- Camerer, C.F., Loewenstein, G. and Rabin, M. (Eds.). (2003), *Advances in Behavioral Economics*, Princeton University Press, available at: (accessed 18 December 2020).
- Choi, J., Laibson, D. and Madrian, B. (2009), “Reducing the Complexity Costs of 401(k) Participation Through Quick Enrollment”, in Wise, D. (Ed.), *Developments in the Economics of Aging*, University of Chicago Press, Chicago, pp. 57–82.
- Choi, J., Laibson, D., Madrian, B. and Metrick, A. (2001), *For Better or For Worse: Default Effects and 401(k) Savings Behavior*, Working Paper No. 8651, National Bureau of Economic Research, available at: <https://doi.org/10.3386/w8651>.

- Choi, J., Laibson, D., Madrian, B. and Metrick, A. (2004), *Perspectives in the Economics of Aging*, University of Chicago Press, Chicago.
- Chybalski, F. (2012a), *Skuteczność i Efektywność Systemu Emerytalnego*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź.
- Chybalski, F. (2012b), "Problem racjonalności w decyzjach emerytalnych. Rozważania teoretyczne", *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, Vol. 262, pp. 64–75.
- Chybalski, F. (2013), "Decyzje emerytalne w ekonomii: implikacje dla polskiego systemu emerytalnego", *Ekonomista*, Vol. 6, pp. 755–770.
- Chybalski, F. (Ed.). (2016), *Adekwatność Dochodowa, Efektywność i Redystrybucja w Systemach Emerytalnych. Ujęcie Teoretyczne, Metodyczne i Empiryczne*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Chybalski, F. (2017), "System emerytalny a wybrane decyzje emerytalne: analiza ilościowa dla krajów europejskich", *Polityka Społeczna*, Vol. 4, pp. 7–12.
- Chybalski, F. (2018), *Wiek Emerytalny z Perspektywy Ekonomicznej. Studium Teoretyczno-Empiryczne*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Clark, G., Munnell, A.H. and Orszag, M. (Eds.). (2006), *The Oxford Handbook of Pensions and Retirement Income*, *The Oxford Handbook of Pensions and Retirement Income*, Oxford University Press, available at: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199272464.001.0001>.
- Cycóń, M. (2019), "Odwrócona hipoteka. Zagadnienia ekonomiczno-prawne", *Monografie: prace doktorskie / Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie*, Vol. 36, available at: (accessed 30 September 2020).
- Erp, F., Vermeer, N. and van Vuuren, D. (2014), "Non-financial Determinants of Retirement: A Literature Review", *De Economist*, Vol. 162 No. 2, pp. 167–191.
- Finch, J. (1987), "The Vignette Technique in Survey Research", *Sociology*, SAGE Publications Ltd, Vol. 21 No. 1, pp. 105–114.
- Frederick, S. (2005), "Cognitive Reflection and Decision Making", *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 19 No. 4, pp. 25–42.
- Friedman, M. (1957), "The Permanent Income Hypothesis", *A Theory of the Consumption Function*, Reprint, 1. pbk. print., Princeton Univ. Press, Princeton, NJ, pp. 20–37.
- Góra, M. (2003), *System Emerytalny*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Góra, M. (2008), *Retirement Decisions, Benefits and the Neutrality of Pension Systems*, SSRN Scholarly Paper No. ID 2027846, Social Science Research Network, Rochester, NY, available at: (accessed 22 April 2021).
- Gosling, S.D., Rentfrow, P.J. and Swann, W.B. (2003), "A very brief measure of the Big-Five personality domains", *Journal of Research in Personality*, Vol. 37 No. 6, pp. 504–528.
- Huberman, G., Iyengar, S.S. and Jiang, W. (2004), "How much choice is too much: Determinants of individual contributions in 401k retirement plans", in Mitchell, O. and Utkus, S. (Eds.), *Pension Design and Structure: New Lessons from Behavioral Finance*, Oxford University Press, Oxford University Press, New York, pp. 83–96.
- Hudomiet, P., Parker, A. and Rohwedder, S. (2018), "Cognitive Ability, Personality, and Pathways to Retirement: An Exploratory Study", *Work, Aging and Retirement*, Vol. 4 No. 1, pp. 52–66.
- Hung, A.A., Luoto, J.E. and Parker, A.M. (2018), *Cognitive Ability and Retirement Decision Making*, RAND Corporation, Santa Monica, California, available at: (accessed 27 January 2021).
- Jagodzińska, M. (2019), "Individual retirement decisions in the financial, social and psychological context (a case study)", *Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka*, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Vol. 3, pp. 97–113.
- Jedynak, T. (2019a), "The determinants of effective retirement age - a cross-country analysis", in Cermakova, K., Mozayeni, S. and Hromada, E. (Eds.), *Proceedings of the 11th Economics & Finance Conference*, International Institute of Social and Economic Sciences, Prague, pp. 76–92.
- Jedynak, T. (2019b), "How to Effectively Encourage Poles to Save for Retirement? : the Use of Achievements of Behavioural Economics in the Construction of Employee Capital Plans", *Problemy Polityki Społecznej*, Vol. 2, pp. 33–46.
- Jedynak, T. (2019c), "Pracownicze plany kapitałowe jako instrument mobilizacji dodatkowych oszczędności emerytalnych w Polsce", *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Vol. 2(980), pp. 113–130.
- Jedynak, T. (2019d), "Effective Retirement Age Determinants – Behavioural Approach", in Baleha, A., Beňová, Z., Jančovič, P., Kajánek, T., Karas, M., Szabó, J. and Vlková, E. (Eds.), *Medzinárodné Vzťahy 2019: Aktuálne Otázky Svetovej Ekonomiky a Politiky: Zborník Vedeckých Prác*, Publishing Ekonóm, Bratislava, pp. 465–482.

- Jex, S.M. and Grosch, J. (2012), "Retirement Decision Making", in Wang, M. (Ed.), *The Oxford Handbook of Retirement*, Oxford University Press, available at: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199746521.013.0106>.
- Jurek, Ł. (2012), *Ekonomia Starzejącego Się Społeczeństwa*, Difin, Warszawa.
- Kahneman, D. and Tversky, A. (1979), "Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk", *Econometrica*, Econometric Society, Vol. 47 No. 2, pp. 263–91.
- Kahneman, D. and Tversky, A. (1984), "Choices, values, and frames", *American Psychologist*, Vol. 39 No. 4, pp. 341–350.
- Knoll, M. (2011), *Behavioral and Psychological Aspects of the Retirement Decision*, SSRN Scholarly Paper No. ID 1953404, Social Science Research Network, Rochester, NY, available at: (accessed 29 October 2019).
- Kowalczyk-Rólczyńska, P. (2018), *Equity Release w Finansach Gospodarstw Domowych Osób Starszych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, available at: (accessed 30 September 2020).
- Kula, G. (2007), "Decyzja o przejściu na emeryturę. Przegląd literatury", *Ekonomista*, Vol. 2, pp. 251–268.
- Kula, G. and Ruzik-Sierdzińska, A. (2011), *Institutional Uncertainty and Retirement Decisions in Poland*, No. Working Papers 2011-17, *Working Papers*, Faculty of Economic Sciences, University of Warsaw, available at: (accessed 23 April 2021).
- Liebman, J.B. and Luttmer, E.F.P. (2012), "The Perception of Social Security Incentives for Labor Supply and Retirement: The Median Voter Knows More Than You'd Think", *Tax Policy and the Economy*, The University of Chicago Press, Vol. 26 No. 1, pp. 1–42.
- Liebman, J.B. and Luttmer, E.F.P. (2015), "Would People Behave Differently If They Better Understood Social Security? Evidence from a Field Experiment", *American Economic Journal: Economic Policy*, Vol. 7 No. 1, pp. 275–299.
- Łuczka, W. and Jabłońska-Porzuczek, L. (2015), "Factors Determining the Decision to Retire", *Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia*, Vol. 14 No. 3, pp. 73–82.
- Lusardi, A. and Mitchell, O. (2011), "Financial Literacy and Retirement Planning in the United States", *Journal of Pension Economics and Finance*, Vol. 10 No. 4, pp. 509–525.
- Madrian, B. and Shea, D.F. (2001), "The Power of Suggestion: Inertia in 401(k) Participation and Savings Behavior", *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 116 No. 4, pp. 1149–1187.
- Marcinkiewicz, E. (2018), *Uwarunkowania Rozwoju Dobrowolnych Programów Emerytalnych - Perspektywa Makro- i Mikroekonomiczna*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź.
- Mitchell, O. and Utkus, S. (2004), *Pension Design and Structure: New Lessons from Behavioral Finance*, Oxford University Press, New York, available at: (accessed 29 October 2019).
- Modigliani, F. and Brumberg, R. (1954), "Utility Analysis and the Consumption Function: An Interpretation of Cross-Section Data", *Post Keynesian Economics*, Rutgers University Press, New Brunswick, pp. 388–436.
- Olejniak, I. (2016), *Zabezpieczenie Emerytalne. Modele i Determinanty Zachowań Polskich Gospodarstw Domowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Oręziak, L. (2014), *OFE Katastrofa Prywatyzacji Emerytur w Polsce*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa.
- Petelczyc, J. (2016), *Pracownicze Programy Emerytalne w Krajach Unii Europejskiej*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa.
- Pieńkowska-Kamieniecka, S. (2017), "Wybrane aspekty dodatkowego oszczędzania emerytalnego perspektywa behawioralna", *Studia Oeconomica Posnaniensia*, Vol. 5 No. 10, pp. 9–22.
- Pieńkowska-Kamieniecka, S. (2019), "Diagnosis of the Behavioural Basis of Decisions Made in the Area of Pension Provision and Application in Stimulating Additional Savings for Old Age", *Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka*, Vol. 3(142), pp. 79–96.
- Przeperski, J. (2018), "Metoda epizodów (vignettes) w badaniach społecznych i familiologicznych. Konteksty teoretyczne i praktyczne", *Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje*, Vol. 42, pp. 53–67.
- Ratajczak, J. (2019), *Równość w Systemie Emerytalnym. Emerytury Kobiet i Mężczyzn w Polsce.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Richert-Kaźmierska, A. (2015), "Factors Influencing Decisions to Retire - Case Study of Poland", *Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia*, Vol. 3, pp. 50–61.
- Rutecka, J. (2012), *Zakres Redystrybucji Dochodowej w Ubezpieczeniowym Systemie Emerytalnym*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.

- Rutecka-Góra, J., Bielawska, K., Hadryan, M., Kowalczyk-Rólczyńska, P. and Pieńkowska-Kamieniecka, S. (2020), *Zrozumiałość, przejrzystość i efektywność indywidualnych produktów emerytalnych w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, available at: <https://doi.org/10.33119/978-83-8030-378-2.2020.202>.
- Ruzik, A. (2008), "Retirement Decisions as a Function of Socio-Economic Factors", *European Network of Economic Policy Research Institutes (ENPRI)*, Vol. 52, available at: (accessed 8 October 2020).
- Ruzik-Sierdzińska, A. (2018), "An Attempt to Identify Factors Influencing Retirement Decisions in Poland", *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica*, Vol. 4 No. 336, pp. 43–59.
- Ruzik-Sierdzińska, A. (2019), "Retirement Decisions", *Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka*, Vol. 3(142), pp. 67–78.
- Sieczkowski, W. (2017), "Behawioralne aspekty decyzji dotyczących dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego (wnioski dla Polski)", *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, Vol. 4, pp. 9–26.
- Solarz, M. (2019), "Wiedza finansowa a świadomość ryzyka towarzyszącego decyzjom emerytalnym Polaków w świetle wyników badań własnych", *Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i praktyka*, Vol. 4(143), pp. 23–39.
- Swacha-Lech, M. (2012), "Wpływ skłonności behawioralnych na decyzje dotyczące dobrowolnego gromadzenia oszczędności emerytalnych", *Nauki o Finansach*, Vol. 12 No. 3, pp. 126–140.
- Szczepański, M. (2006), *Dylematy Reformy Polskiego Systemu Emerytalnego*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań, available at: (accessed 21 September 2020).
- Szczepański, M. (2010), *Stymulatory i Bariery Rozwoju Zakładowych Systemów Emerytalnych Na Przykładzie Polski*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań.
- Szczepański, M. (2017a), "Wykorzystanie dorobku ekonomii behawioralnej w reformowaniu systemów emerytalnych", *Polityka Społeczna*, Vol. 44 No. 8(521), pp. 27–35.
- Szczepański, M. (2017b), "Quasi-obowiązkowe uczestnictwo w pracowniczych programach emerytalnych na przykładzie Wielkiej Brytanii. Szanse i zagrożenia", *Ekonomia - Wrocław Economic Review*, Vol. 23 No. 3, pp. 33–46.
- Szumlicz, T. (2005), *Ubezpieczenia Społeczne. Teoria Dla Praktyki*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz - Warszawa.
- Szumlicz, T. (2012), "O (nie)podwyższaniu wieku emerytalnego w systemie zabezpieczenia emerytalnego. Polemika i głos w dyskusji", *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, No. 2, available at: (accessed 25 September 2020).
- Thaler, R. (1980), "Toward a positive theory of consumer choice", *Journal of Economic Behavior & Organization*, Elsevier, Vol. 1 No. 1, pp. 39–60.
- Thaler, R. (1985), "Mental Accounting and Consumer Choice", *Marketing Science*, INFORMS, Vol. 4 No. 3, pp. 199–214.
- Thaler, R. and Benartzi, S. (2004), "Save More Tomorrow™: Using Behavioral Economics to Increase Employee Saving", *Journal of Political Economy*, Vol. 112 No. S1, pp. 164–187.
- Thaler, R. and Sunstein, C.R. (2003), "Libertarian Paternalism", *American Economic Review*, Vol. 93 No. 2, pp. 175–179.
- Tversky, A. and Kahneman, D. (1974), "Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases", *Science*, American Association for the Advancement of Science, Vol. 185 No. 4157, pp. 1124–1131.
- Vermeer, N., van Rooij, M. and van Vuuren, D. (2019), "Retirement Age Preferences: The Role of Social Interactions and Anchoring at the Statutory Retirement Age", *De Economist*, Vol. 167 No. 4, pp. 307–345.
- Walczak, D. (2019), *Przywileje w Zabezpieczeniu Na Starość w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń.
- Wang, M. (Ed.). (2012), *The Oxford Handbook of Retirement*, The Oxford Handbook of Retirement, Oxford University Press, available at: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199746521.001.0001>.
- Żukowski, M. (2006), *Reformy Emerytalne w Europie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.

PODPIS ZAUFANY

TOMASZ
JEDYNAK

10.02.2022 17:48:45 [GMT+1]

Dokument podpisany elektronicznie
podpisem zaufanym

.....

(podpis wnioskodawcy)